

Lars Erik Larsson:

Sörmländska spelmän

En bok som aldrig blev tryckt.

Successivt utökad och illustrerad.

[Läs efterskriften!](#)

Klicka på namn i listan så kommer du till resp. person:

Vi välkomnar ändringar, tillägg och foton!

LAGERBÄCK ANDERS fiol.....	5
LANDIN GUSTAF EDVARD fiol.....	5
LANGBORG LARS ULRIC FERDINAND fiol.....	5
LANTZ GERDA sång	5
LANTZ JOHAN ALFRED sång.....	6
LARS I SKOGALID se JANSSON LARS PETTER	7
LARS ERIK I PATTALA se LARSSON LARS ERIK	7
LARSDOTTER ANNA MARIA sång	7
LARSDOTTER JOHANNA, "JOHANNA I VÄLA" sång.....	7
LARSSON EDVARD HENNING fiol	8
LARSSON ERIK fiol	8
LARSSON ERIK, "SPEL-ERKER" eller "GLABOLN DEN ÄLDRE" fiol	8
LARSSON ERIK SIGFRID fiol	9
LARSSON FRANS GUSTAF fiol	9
LARSSON FREDRIK VILHELM fiol.....	9
LARSSON GRETA se RÖÖK GURLI FRIDA MARGARETA	9
LARSSON GUNNAR fiol.....	9
LARSSON GUSTAF fiol	9
LARSSON GUSTAF, "GUMMETORPARN" fiol.....	10
LARSSON GUSTAF, "LASSE I BYGGE" fiol.....	10
LARSSON GUSTAF EMIL fiol	11
LARSSON JOHAN fiol.....	11
LARSSON JOHAN EMIL fiol.....	12
LARSSON JOHAN FREDRIK fiol.....	12
LARSSON JOHAN VALENTIN fiol.....	12

LARSSON JOSEF EVALD EMANUEL fiol.....	13
LARSSON CARL GUSTAF fiol.....	15
LARSSON KARL GUSTAF fiol	15
LARSSON CARL HELMER fiol.....	15
LARSSON CARL OSKAR fiol.....	15
LARSSON KARL WILHELM fiol.....	15
LARSSON CARL WILHELM fiol	16
LARSSON KLAS ALBERT, ”STENBERGA-LASSE” fiol	16
LARSSON KNUT HJALMAR WALDEMAR fiol	16
LARSSON LARS fiol	17
LARSSON LARS, ”WAS-LASSE” eller ”BÅNGENS LASSE” fiol	17
LARSSON LARS fiol	18
LARSSON LARS ERIK, ”LARS ERIK I PATTALA” fiol.....	19
LARSSON LARS FREDRIK fiol	19
LARSSON LARS RICHARD fiol.....	20
LARSSON NILS, ”SPELMANS-NISSE” fiol	21
LARSSON NILS ERIK fiol.....	21
LARSSON OLOF fiol	21
LARSSON PER sång.....	22
LARSSON PER fiol	22
LARSSON PEHR FREDRIK fiol	22
LARSSON REINHOLD fiol	22
LARSSON TURE ALEXANDER fiol.....	22
LARSSON VILHELM RAGNA fiol.....	23
LASSE I WADSTORP fiol	23
LEIJD AXEL EDVIN fiol	23
LENNGREN ANNA ANDERSDOTTER sång.....	23
LIDMAN PEHR WILHELM fiol	24
LIDMAN JOHAN AUGUST fiol.....	24
LILJA JOHAN ERIK fiol	24
LILLE GUSTAF se ANDERSSON KARL GUSTAF	24
LILLE SVEN klarinett och sång.....	25
LINDBERG EVERT HJALMAR fiol	25
LINDBERG GUSTAF WILHELM sång.....	26
LINDBERG GUSTAF VILHELM fiol	26
LINDBERG JOHAN ADOLF flöjt	26
LINDBERG VILHELM KONRAD fiol.....	26
LINDBLOM ANDERS PETTER fiol	27
LINDBLOM CARL AUGUST fiol.....	27
LINDBLOM KARL ISIDOR fiol.....	29
LINDBLOM KARL WILHELM fiol	30
LINDBLOM MARIA CATHARINA (KARIN) se ERSDOTTER MARIA CATHARINA.....	30

LINDBLOM MARIA MATILDA sång	30
LINDE ALFRED TEODOR fiol	30
LINDELL BROR ERIK VIDAR fiol	31
LINDELL ERIK EMIL sång	32
LINDELL CARL GUSTAF fiol.....	33
LINDGREN ERIK EDVARD fiol.....	33
LINDGREN JOHAN fiol	33
LINDHOLM ÅKE OLOF ANGANTYR fiol.....	34
LINDQVIST KARL ADOLF fiol	34
LINDQVIST CLAES HERMAN fiol.....	34
LINDMARK CLAS AUGUST fiol.....	34
LINDROTH FREDRIK, ”SVINSTU-FREDRIK” fiol.....	35
LINDVALL JOHAN ADOLF fiol	38
LING KARL OTTO fiol.....	38
LJUNGGREN ERIK LUDVIG fiol.....	38
LJUNGGREN FRITZ fiol	38
LJUNGGREN MARIA SOFIA se ANDERSDOTTER MARIA SOFIA.....	39
LODIN GUSTAF fiol.....	39
LOTORPEN se ANDERSSON JOHAN PETTER.....	39
LUNDBLAD AUGUST fiol.....	39
LUNDHOLM PER PERSSON, ”PILLERMOLLE” fiol.....	40
LUNDIN ANDERS PETTER fiol	41
LUNDIN JOHAN fiol	42
LUNDIN JOHAN PETTER fiol, orgel.....	42
LUNDIN CARL LUDVIG fiol, basun	42
LUNDIN LARS FREDRIK fiol	43
LUNDKVIST JANNE fiol	43
LUNDQVIST JOHAN ALFRED fiol.....	43
LUNDQVIST JOHAN ARVID fiol	44
LUNDQVIST JOHAN AXEL fiol	44
LUNDQVIST KLAS AUGUST, ”KLAS I VIKÅ” fiol	44
LUNDQVIST PER FREDRIK fiol.....	44
LUNDSTEDT PER fiol	46
LUNDSTRÖM ERIK EVALD fiol	46
LUNDSTRÖM KARL AUGUST fiol	46
LUNDSTRÖM KARL MAURITZ fiol	46
LÄCK ALBERTINA sång.....	46
LÖFSTRAND JOHN BERNHARD fiol	47
LÖNN KLAS AUGUST långlur.....	47
LÖNNBORG KARL JOHAN fiol.....	47
LÖNNKVIST CARL BERNHARD fiol.....	47
LÖNNQVIST SIGURD HJALMAR fiol	48

LÖTA-KALLE se ERIKSSON KARL ERIK.....	48
LÖTHMAN CLAES FREDRIC klarinett.....	48
LÖTHMAN LARS VILHELM fiol.....	48
EFTERSKRIFT	49

LAGERBÄCK ANDERS fiol

Dräng från Stora Lundby, Vårdinge s:n.

Född 22/9 1791 i Lundhagen, Lids s:n.

Son till fiskaren och jägaren Anders Lagerbäck och Catharina, Olsdotter.

Död 3/4 1881.

Gift med Brita Andersdotter.

Han spelade ofta tillsammans med militärmusikern Holtz.
(ULMA acc. nr. 7481)

Han var även auktionist. Tidigare grenadier och stämd för fylleri och slagsmål år 1839.

LANDIN GUSTAF EDVARD fiol

Torpare från Hammaren, Björnlunda s:n.

Född 18/3 1858 i Gammelkrogen, Dillnäs s:n.

Son till torparen Carl August Landin och Johanna Christina Andersdotter.

Gift med Charlotta Vilhelmina Andersson.

Oskar Sjöberg från Rockelsta, Helgesta s:n ansåg sig ha lärt en hel del från Landin och spelade ofta låtar efter denne.
(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

LANGBORG LARS ULRIC FERDINAND fiol

Skollärare från Dunkers s:n.

Född 22/7 1825 i Ekeby, Halla s:n.

Son till brännmästaren Anders Fredrik Langborg och Gustafva Björklund.

Gift 1:o med Clara Charlotta Ahlström.

Gift 2:o med Anna Lotta Sjöblom.

Han lärde John Erik Gustafsson i Ekeby spela fiol.
(ULMA acc. nr. 9046)

LANTZ GERDA sång

Hustru från Katrineholm.

Född 20/10 1888 i Adolfbergs soldattorp, Sköldinge s:n.

Dotter till soldaten och sångaren Johan Alfred Lantz och Eva Elin Persson.

Död 3/2 1969.

Gift med arbetaren Gustaf Zetterlund.

Gustaf Wetter skrev i anslutning till hennes bortgång:

”Liksom sin far har Gerda Zetterlund glatt sin omgivning genom sång och glatt humör. Om hon händelsevis inte sjöng under sitt trägna arbete i hemmet, misstänkte hennes make, Gustaf Zetterlund – en betrodd man på gamla lådfabriken – att hon var arg.

Efter henne har jag upptecknat Lantzens julpolska, som den gamle soldaten sjöng varje julafton när det började bli helgfint i det lilla soldattorpet.

Nu sjunger inte Gerda Zetterlund mer. Jag tackar henne å mina egna och Spelmansförbundets vägnar för hennes värdefulla bidrag till vårt arkiv. Jag är tacksam för att jag fått träffa henne och fått ta del av hennes skatt.

Lyckliga de människor som vill och kan sjunga. Till dem hörde förvisso Gerda Zetterlund. Vila i frid. Gustaf Wetter.”

LANTZ JOHAN ALFRED sång

Soldat från Adolfsbergs soldattorp Lind, Sköldinge s:n.

Född 12/4 1863 i Sköldinge bys ägor, Sköldinge s:n.

Son till grenadieren A.P. Lantz och Brita Christina Jansdotter.

Död 1919.

Gift med Eva Elin Persson.

I en artikel av G. Wetter kallad Lantzens julpolska – soldatglädje, publicerad i tidningen Folket den 22/12 1966 skildrar han något av livet i de små sörmländska soldattorpen:

”De gamla indelta soldaterna hade det sannerligen inte för fett i sina små soldattorp i forna tider. Den enda rikedom i de flesta av dessa torp var en stor barnskara. Dock hade soldaterna och deras familjer det drägligt i jämförelse med statare och backstugusittare. Där rådde en fattigdom, som vi inte kan göra oss en föreställning om i nutidens välfärds-Sverige.

Soldaterna i Sörmland gjorde sina möten i Malmköping. Rustade med matsäck och rikligt med brännvin tågade de iväg och sjöng till Bellmansmelodien Venus Minerva (mera känd i våra dagar med texten: Ja, må han leva...) följande, om varm försvarsvilja talande, soldatmarsch:

Amen på psalmen, nu tågar vi till Malmen,
där kanske vi får oss en sup eller två.
Å får vi inte dä, så följer vi inte mä,
då stannar vi hemma med blanka gevär.

Beväringarna samlades sockenvis och tågade med de indelta soldaterna i täten. De hade socken-öknamn. En Sköldinge-hök var i regel sams med en Lerbogök. Men Vingåkersvarg skulle ha stryk. Hade han inte gjort något sattyg, tänkte han nog ställa till det.

Beväringarna från Vingåker var nog lite sturska och ansåg sig lite förmer än pojkarna från de mindre socknarna. Och det kunde givetvis Österåkers korpar, Floda ävsingar, Vadsbro kottar, Vrena killingar, Stora Malms grisar, Sköldinge hökar, Husby Oppunda getter, Julita rävar, Lerbo gökar, Blacksta grevar och Bettna löss (samtliga från Oppunda härad) inte tåla. Så blev det också, det hörde till 'ordningen', blodiga bataljer vid marschen till Malmen, och det var förstås till stor del brännvinets fel, ty det flödade rikligen i alla socknar.

Några särskilt tappra fosterlandsförsvare var inte Vingåkers vargar. Därom vittnar följande soldatvisa, som jag har upptecknat från Vingåker:

Långt från mitt hem och från hembygdens stränder
vandrar jag nu över Malmheden fram.
Jag äter mitt bröd uti främmande länder
Nöjd med den lott, som försynen mig gav.”

Lantz var en glad och lustig fyr, som kunde sjunga och hade en ovanlig förmåga att kunna roa folk och sprida glädje omkring sig.

Därför var han också väl sedd på alla kalas och tillställningar av olika slag. Så var det också något annat ovanligt med Lantz: Han var alltid nykter, fast det kanske ibland inte såg så ut.

I Lantzens soldattorp var det trångt om utrymmet men alltid trivsamt, pyntat och fint. God och glad stämning rådde alltid i stugan. Särskilt var detta givetvis förhållandet vid juletid. Dagen före julaftonen, när allt började bli julfint, var Lantzen särskilt munter. Då slog han ihop händerna av glädje när han såg hur rart det såg ut i den lilla stugan, och sjöng med särskild bravur denna julpolska:

Nu är det jula, för hej och hopp
för mor har just slutat baka.
Å far han hugger en granetopp
å sätter kärvar på taka.
I kväll ska tändas de fyra juleljus,
då dricker spelman ur farfars stora krus
å hela natta det vakas.

Denna polska sjöngs endast vid detta tillfälle. Melodien har jag upptecknat efter 78-åriga Gerda Zetterlund, som var dotter till Lantzen. Hon har liksom sin far sjungit hela livet.
(Wetter Gustaf Sörmlandslåten julen 1968)

LARS I SKOGALID se JANSSON LARS PETTER

LARS ERIK I PATTALA se LARSSON LARS ERIK

LARSDOTTER ANNA MARIA sång

Soldathustru från Hagaberg, Sköldinge s:n.

Född 29/11 1833 i Ramsta, Sköldinge s:n.

Dotter till drängen Lars Erik Ersson och Stina Olsdotter.

Död 1907.

Gift med soldaten Fredrik Samuelsson.

Fru Edit Söderberg f. Ringmar, även kallad Kattrinä i Klövhälla, berättar om den gamla soldatänkan som lärde henne Kattvisan (ingår som nr 511 i Wetters samling Sörmländska låtar).

– Visan har varit min och följt mig i 60 år. Den som sjöng den för mig och mina syskon i vår barndom var soldatänkan Anna Maria Fredriksson f. Samuelsson 1833. Vi har efter henne kallat visan Anna Majas kattvisa.

Fru Söderbergs minne har törhända svikit henne, ty Anna Majas verkliga namn var alltså Anna Maria Larsdotter och hon var gift Samuelsson enligt handlingar i Sköldinge församlings KA, ULA.

Anna Maja var på äldre dagar inhyses i Sköldinge fattigstuga, och liksom övriga icke orkeslösa hjon tyckte hon om att få komma ut på gårdarna och göra dagsverken.

– Jag minns, berättar Kattrinä i Klövhälla, att hon brukade komma och erbjuda sig att ”rykä linet”, då det skulle skördas. Hon stannade så länge permissionen från ”regenter” i fattighuset varade. Hon sjöng. Alla visor passade sannerligen inte för barnaöron. Hon var inte soldatänka för ro skull.

Vid sekelskiftet måste hon med övriga hjon förflyttas till fattiggården – Årsta herrgård – i Sköldinge. Där dog hon 1907. Hon hör till de människor, som jag minns med innerlig tacksamhet från min barndomstid, avslutar Kattrinä.

(Wetter Gustaf, Sörmländska låtar)

LARSDOTTER JOHANNA, ”JOHANNA I VÄLA” sång

Bondhustru från Väla, Sköldinge s:n.

Född 11/7 1836 i Hvalsta, Sköldinge s:n.

Dotter till bonden Lars Larsson och Anna Olsdotter.

Gift 1:o med arrendatorn Erik Ersson.

Gift 2:o med hemmansägaren Edvard Andersson.

Kattrinä i Klövhälla berättar om Johanna i Väla:

”På mammas födelsedag den 29/12 år 1889 var det stor invigningsfest. (Den nybyggda mangårdsbyggnaden skulle invigas, förf. anm.). Veckorna innan eldades det i alla rummen. Faster Johanna i Väla höll fyr i köket. Antagligen för att jag inte skulle vara i vägen, hade hon tagit mig med in i det nya köket, som föreföll mig så hiskeligt stort och oändligt högt till taket. Faster Johanna och jag var ensamma därinne. Jag satt i hennes knä tätt intill köksspisen. Allt emellan reste hon på sig och hämtade ved i vedlåren. Ovanför den var det tre hyllor, och på dem låg det kopparkastruller. Faster Johanna hade gåvan att kunna umgås med barn.

Och så sjöng faster Johanna i Väla.”

En vaggvisa som ingår i G. Wetters Sörmländska låtar sjöngs av Johanna i Väla och senare av Katrinä i Klövålla.

LARSSON EDVARD HENNING fiol

Arbetare från Åstorp, Stora Malms s:n.

Född 23/11 1878 i Davidstorp, Stora Malms s:n.

Son till dagkarlen Lars August Larsson och Johanna Sofia Persdotter.

Gift med Anna Vilhelmina Larsson.

Han spelade ofta ihop med Kalle i Nässtugan.
(Wetter Gustaf, Sörmländska låtar)

LARSSON ERIK fiol

Hemmansägare från Vad, Österåkers s:n.

Född 8/8 1885 i Vad, Österåkers s:n.

Son till spelmannen och bonden Lars Larsson "Vas-Lasse" och Kjerstin Larsdotter

Gift med Anna Viktoria Lindell.

Även bröderna Lars och Olof var fiolspelmän.

LARSSON ERIK, "SPEL-ERKER" eller "GLABOLN DEN ÄLDRE" fiol

Åbo från Glabol, Björkviks s:n.

Född 18/10 1788 i Tuntorp, Björnlunda s:n.

Son till snickaren Lars Boqvist och Stina Westling.

Gift med Catharina Pehrsdotter.

Som ung ska han ha deltagit i Finska kriget och där lärt sig spela fiol. Sägner har utsmyckat detta sålunda, att han av en trollkunnig finngumma, som han räddat då kamraterna ville slå ihjäl henne, fått en amulett, genom vilken han kunde få önska sig tre ting. En hans önskan var att han skulle bli en märkvärdig spelman. Det blev han också enligt bygdens åsikt.

Några gamla minns honom som en vithårig gubbe, som spelade våldsamt och grät under spelet och ville ha fiolen med sig i graven.

Vid undersökning visar det sig att hans så genuina bondepolskor härstammade från 1700-talets danspolonäser, vilka han väl en gång lärde sig som soldat.

(Dencker Nils. Nutida sörmländsk folkmusiktradition. Artikel i Södermanlands Hembygdsförbunds årsbok Sörmlandsbygden 1935)

Sagotanten Anna i Nyffe, fru Anna Karlsson, Dalhagstugan i Björkvik berättade för signaturen V V-l i Katrineholms-Kuriren att Spel-Erker lärde sig spela en speciell polska, kallad Kolstupolskan, av en gammal gumma i Finland. Spel-Erker gick där borta och längtade efter att det skulle bli lugnt och fredligt, så han fick resa hem. Det hände att han grät när han spelade, och han kom så starkt in i musiken, att han inte kunde sluta, och man måste ta fiolen ifrån honom. Och så blev det tal, att Näcken lärt honom spela. Sådant har berättats om flera gamla spelmän i Björkvik.
(Katrineholms-Kuriren den 6/11 1956)

Han flyttade från Glabol till Grova i samma socken 1836 och därifrån till Kolstugan 1841. Han blev änkring 1855.

När han dog (1875-04-26) måste man lägga hans fiol i kistan, ty han hade hotat med att den aldrig skulle bli tyst, om han ej fick den med sig i graven.
(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

LARSSON ERIK SIGFRID fiol

Jordbruksarbetare från Ökna, Floda s:n.

Född 15/2 1886 i Ökna Floda s:n.

Son till hemmansägaren Erik Larsson och Johanna Sofia Ersdotter.

Spelmannen C.G. Axelsson har upptecknat bl. a. en polska efter Sigfrid Larsson och den ingår i Axelssons låthäfte nr II, som förvaras i SSF:s arkiv i Malmköping. Denna polska lär Larsson ha spelat ”i staccato med högsta fart. Och spelmannen spratt av spelglädje” enligt Axelssons anteckningar i nothäftet.

LARSSON FRANS GUSTAF fiol

Torpare från Skiren, Östra Vingåkers s:n.

Född 13/9 1853 i Grytgjålet, Östra Vingåkers s:n.

Son till lantbrukaren Lars Larsson och Ingrid Claesdotter.

Gift med Johanna Lovisa Karlsdotter.

Även sonen Emil var fiolspelman.
(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

LARSSON FREDRIK VILHELM fiol

Gjutmästare från Hälleforsnäs, Lilla Mellösa s:n.

Född 7/1 1859 i Krukmakartorp, Floda s:n.

Son till spelmannen och bruksarbetaren Lars Erik Ersson och Anna Sofia Hellberg.

Han började spela fiol som ung, varvid han lärde sig en stor del av faderns melodier, och många av dessa har upptecknats av sonen, stationsskrivaren och violinisten Frank Hadar Larsson, Karlstad.
(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

Han var gehörspelarare. Melodier efter honom har även upptecknats av N. Dencker för landsmålsarkivets räkning. Larsson spelade mest för sitt nöjes skull och han lärde sig av sin far.
(ULMA acc. nr. 22290:6)

Alla Larssons melodier utom valserna gå tillbaka till klockaren Segerberg i Floda s:n. (ULMA acc.nr. 7922:4)

LARSSON GRETA se RÖÖK GURLI FRIDA MARGARETA

LARSSON GUNNAR fiol

Jordbruksarbetare från Säby, Österåkers s:n.

Född 16/6 1890 i Säby, Österåkers s:n.

Son till bonden Lars Larsson.

Gift med Olga Maria Hoflund.

Han spelade ofta tillsammans med sin kusin Ernst Persson från Hulla.
(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

LARSSON GUSTAF fiol

Hemmansbrukare från Barksäter, Barva s:n.

Född 20/10 1821 i Sätran, Gillberga s:n.

Son till pigan Stina Olsdotter.

Gift med Maja Stina Andersdotter.

Han flyttade på äldre dagar till Kjula s:n.
(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

LARSSON GUSTAF, "GUMMETORPARN" fiol

Torpare från Gumtorp, Floda s:n.

Född 15/1 1830 i Nästorp, Floda s:n.

Son till torparen Lars Larsson och Cajsa Jonsdotter.

Gift med Anna Lotta Larsdotter.

Låtar efter honom ha upptecknats av G. Wetter (ULMA acc. nr. 27996:1) och ingår även i Wetters samling Sörmländska låtar.

LARSSON GUSTAF, "LASSE I BYGGE" fiol

Statare från Bygget, Björnlunda s:n.

Född 25/1 1845 i Örnbo, Björnlunda s:n.

Son till torparen Lars Larsson och Cajsa Alexandersdotter.

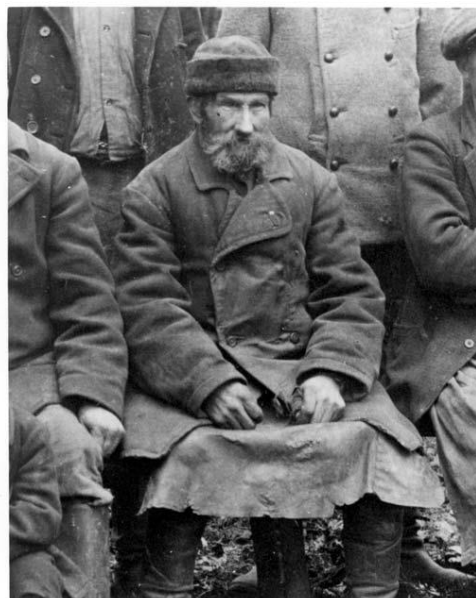
Död 1920.

Gift med Hedvig Lovisa Engstrand.

Gustaf, som var yngst i en stor syskonskara, lämnade hemmet den 24/10 1861 och flyttade till Ludgo s:n som dräng i Långvik. Flyttade därifrån år 1863 till Gransjön i Frustuna s:n där han var dräng till år 1865 han flyttade till Tengslinge i samma socken och därifrån till Finnvik 1868. Han arbetade som dräng även där.

Sonen Gustaf Albert Gustafsson var också spelman liksom sonsonen Nils-Albert, som spelade dragspel.

Gustaf Larsson spelade vanligen med fiolen stödd mot bröstet. I allvarigare sammanhang vek han skägget dubbelt som hakhållare och spelade med fiolen under hakan.

Gustaf Larsson

då

Christina Frohm, en av Sörmlands många förnämliga spelmän, berättar om sin morfarsfar, Lasse i Bygge, hur han ännu i denna dag finns i äldre Björnlundabors minne, och fastän hon aldrig fick träffa sin morfarsfar, har han ett stort utrymme i hennes hjärta. Hon skriver i Sörmlandslåten 1979 nr 1:

"Om hans tidiga liv vet jag, ganska lite. Ett par av hans orlovssedlar (arbetsbetyg) visar att han varit torpardräng vid Damnstugan och Merkällan, ställen som nu är pittoreska sommartorp.

Det finns ett brev daterat 1874 i Stockholm från pigan Lina. Hon skriver i ömsinta men något bittra ordalag och frågar om hans känslor för henne finns kvar trots umgänget med de vackra pigorna på Jacobsberg.

I brevet tituleras han 'Snella Larsson'.

Lina hade rätt i sina farhågor om pigorna på Jacobsberg. 1878 gifte han sig med Hedvig Lovisa Engstrand från Nymålen, Vireda s:n i Småland. Samma år blev de statfolk på Ekhofs gård i Björnlunda."

Christina Frohm berättar i artikeln vidare att hennes morfar Gustaf Albert föddes 1879 och vid det tillfället blev den hetlevrade nyblivne fadern, alltså Lasse i Bygge, osams med barnmorskan och lovade att aldrig

besvära henne i fortsättningen, vilket han heller inte behövde; det blev inte fler barn i Lasse i Bygges och Heddas äktenskap.

Christina berättar vidare:

”Ovanligt var också att de aldrig flyttade mellan godsens utan blev kvar på Ekhof resten av sitt liv.

Lasse i Bygge är en person som alltid fascinerat mig.

Kontantlönen för stataren på 1880-talet var 80 kr om året. Eftersom Lasse i Bygge då och då låg hemma svårt astmasjuk, sänktes lönen till 70 kr. Dessutom fick Hedda göra 24 dagsverken utan lön. För att bättra på ekonomin åtog hon sig mjölkning av 14 kor kl. 5 på morgonen och 6 på kvällen för 16 öre om dagen.

Ledigheten bestod av tre dagar, när potatisen skulle sättas och tas upp och när julgrisen slaktades. På julaftonen arbetade man till kl. 2 varefter man samlades i gårdens kök, där det bjöds dopp i grytan och glögg. Varje anställd fick två ljus, en halv bunt garn och en almanacka i julklapp.

Lasse i Bygge var orädd. När andra stod ängsliga vid vägkanten med mössan i handen och blickade mot jorden, vågade han ge godsägaren svar på tal.

Lasse bar förskinn vinter som sommar. En dallrande het sommardag förmanade honom godsägaren och följande dialog lär ha ägt rum:

– Inte ska Larsson ha förskinn på sig i dag, när det är så varmt!

– Ja ska säga godsägaren att ja har så kall stuga å får så mycke frysa på vintern, så nu tänkte ja att ja skulle få värma mej.

Lasse i Bygge var spelman. Hen spelade helst slängpolskor, säger dom som minns. Min mor, som hörde honom spela när hon var 5 år, minns ett fint drillande spel.

Ibland kunde det hända att han röjde stugan och ordnade dans vid Bygget.

Regementsmusikern och spelmannen Holtz, som många Björnlundabor minns än i dag, lär ha spelat med gubben vid något tillfälle.

Min morfar Gustaf Albert beklagade och sa:

– Inte kunde väl det vara något för Holtz att spela med far. Holtz undrade då om Albert kunde en enda av sin fars slängpolskor. Det kunde han beklagligt nog inte, men tidens patrikatter, valser och polketter var han hemma på.

Det är det arvet jag har fått ta över. Man får inte gräma sig över låtar som går förlorade utan i stället ta tillvara känslan av samhörighet generationer emellan.

Bara det att få sitta på morfarsmors stolar, vid deras slagbord, att se på tavlor och knäppa på en fiol som tillhört dem, gör att man får en särskild känsla för att bevara musik från förr. Jag vet också att musiken och dansen för dem var fritidssysselsättning och glädjeämnen i deras hårda vardag.”

Så slutar Christina Frohm sin berättelse om morfarsfadern och spelmannen Gustaf Larsson, och hon bär med den äran traditionen från fäderna vidare.

LARSSON GUSTAF EMIL fiol

Torpare från Skiren, Östra Vingåkers s:n.

Född 13/7 1889 i Skiren, Östra Vingåkers s:n.

Son till spelmannen och torparen Frans Gustaf Larsson och Johanna Lovisa Karlsdotter.

Gift med Anna Ottilia Andersdotter.

Började spela innan han konfirmerats. Lärde sig då av fadern. Emil har dock mest spelat tillsammans med Valentin Larsson.

(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

LARSSON JOHAN fiol

Lantbrukare från Perstorp, Västra Vingåkers s:n.

Född 4/11 1863 i Haddetorp, Västra Vingåkers s:n.

Son till brukaren Lars Larsson och Ingrid Larsdotter.

Död 25/4 1923.

Gift med sångerskan Alma Lovisa Gustafsson-Eriksdotter f. 9/7 1870 i Regna s:n, Östergötland.

Sonen Josef Evald Emanuel och brodern Per var spelmän och svärfadern Erik Gustafsson var folklig sångare.

Tillsammans med brodern Per spelade han på många bröllop i bygden.
(ULMA acc. nr. 22290:6)

Han blåste även melodier på björknäver. Spelade låtar som han lärt av "Nydalsskräddarn", som ofta spelade på skördegillen.
(ULMA acc. nr. 22290:6)

LARSSON JOHAN EMIL fiol

Hemmansägare från Lyngsta, Sorunda s:n.

Född 18/3 1870 i Fräcksta grindstuga, Sorunda s:n.

Son till spelmannen och statdrängen Lars Gustaf Jansson och Anna Catharina Jansdotter.

Död 16/3 1945.

Gift med Anna Katarina Persson.

Hans namn förekommer i en förteckning över spelmän från Sorunda upprättad av förre kyrkvärden Brundin (1873-1970) och förteckningen ingår i SSF:s samlingar i GW-stugan i Malmköping.

LARSSON JOHAN FREDRIK fiol

Hemmansägare från Hyfvena, Vansö s:n.

Född 10/5 1857 i Hyfvena, Vansö s:n.

Son till bondesonen Lars J. Larsson och Brita Christina Larsdotter.

Gift med Augusta Sofia Eriksson.

Han är nämnd i K.P. Lefflers Folkmusik från norra Södermanland del I.

LARSSON JOHAN VALENTIN fiol

Lantbrukare från Bilstorp, Östra Vingåkers s:n.

Född 4/11 1883 i Bilstorp, Östra Vingåkers s:n.

Son till lantbrukaren Carl Johan Larsson och Emma Christina Claesdotter.

Gift med Selma Viktoria Bergström.

Han lärde sig stämma fiolen av en skräddare. Kom sedan i lag med Albert Gustafsson, vars låtar han tillägnade sig.
(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

Han spelade ofta tillsammans med Gustaf Emil Larsson från Skiren.

LARSSON JOSEF EVALD EMANUEL fiol

Jordbruksarbetare från Berga by, Västra Vingåkers s:n.

Född 21/8 1899 Perstorp, Västra Vingåkers s:n.

Son till spelmannen och hemmansägaren Johan Larsson och sångerskan Alma Lovisa Eriksson.

Död 3/7 1970.

Gift med sångerskan Gurli Frida Margareta (Greta) Röök.

Evald började spela vid femton års ålder och fick då de första grunderna av fadern, vars låtar han ofta spelade. Även låtar efter Erik Åkerlind fanns på Evalds repertoar. (Andersson Olof, Sörmländska låtar)

Farbrodern Per Larsson var spelman och morfadern Erik Gustafsson var en folklig sångare, medan flera mostrar spelade gitarr och en morbror var visselkonstnär. Åtta

melodier har upptecknats efter honom av N. Dencker och förvaras i ULMA acc. nr. 7481.

Evald var gehörspelman. Som yngre har han turnerat i Norrland, medföljt resebiograf som musiker, spelat på många bröllop, logdanser som han själv ordnat, stugdanser. Under 1920-talet var han gatumusikant i Stockholm, han har spelat på marknader m.m., framträtt i radio, ja, var har inte Evald Larsson spelat förresten.

Han var meddelare till Nordiska Museet, som han "fournerat" med stora mängder material. I olika tidningar har han flitigt medarbetat med kulturhistoriskt värdefulla uppsatser och bygdereportage. En stor visskatt är bevarad tack vare honom, genom hans bidrag till ett stort samlingsverk med gamla visor, som gavs ut för några år sedan.

Evald har intervjuat många gamla Vingåkersbor, och dessutom har han bevarat en mängd muntlig tradition från sina fäder. Menestu-Erker är en av dem, som gett honom mycket stoff. T.ex. vad slagorna på logarna vid tröskningen i gamla tider sjöng för skördefolket.

– För att få rätt takt skulle det vara fyra slagtröskare, men var det bara tre, sades redskapen sjunga:

En fattas, en fattas...

Var antalet däremot fyra, tyddes slagornas dunk till:

Tu par byxor, päls och tröja, tu par byxor, päls och tröja...

Evald Larssons morfar tröskade med slaga så sent som 1918 efter skörden från sin fyratunnlands gård i Lännäs, och då var han 78 år gammal. Det var det sista krigsåret och drivmedel saknades till tröskverken och då var slagtröskning en av utvägarna. (Sörmlandslåten nr 4 1981)

"14-linjersslampglasat spred ett svagt sken med bleka skuggor över Karl XII:s likfärd och kungafamiljen, konstnärligt utförd i flerfärgstryck, och på spisen under kåpan puttrade en kaffepanna, bucklig och mörk av ålder och flitig användning. Inne i stugan var det illuminerat värre; två svagt doftande lampor gav den rätta stämningen över ålderdomliga inventarier och breda takbräder med hemsmidda spikar. Men på bordet stod en konditoribakad tårta och vetebröd både modell saffran och 'vanligt'. IOGT-logen Vinterny i Nästorp stod för förningen, torparen Evald Larsson för musiken och det kulturhistoriska. För det var i hans förhyrda 1700-talsstuga Trögbol djupt inne i Högsjöskogarna vi höll till härom kvällen."

Så berättar signaturen Ärrpe i Katrineholms-Kuriren den 23/5 1958 under rubriken "Torparkalas i Högsjöskogen. Fiolspel vid fotogenlampljus, bleka skuggor på kungligt lik." Och citatet fortsätter:

"Nu är det rätt länge sedan Trögbols-Ingrid, som bodde i den rivna stugan, gjorde sina bäraffärer här, och någon riktig torpare har det inte bott vid Trögbol sedan 1939. Karl Gustavsson hette han.

Tidigt om morgnarna fick dagsverkskarlarna ge sig av till herrgården, och som minne av den tiden hänger en dagsverksväska på sin spik intill dörren. Nog kan det synas ha varit ett torftigt liv, det som levdes på skogstörpen i trakten, och inte gav det väl heller några rikedomar. Men det sägs ändå att det fanns de, som genom att tillvarata alla de extra förtjänster, som bärskogen och annat gav, rent av kunde samla ihop en sparad slant. Naturligtvis fick då alla familjemedlemmar hjälpa till. Och känslan av isolering får man väl anta också var borta, eftersom det då var rätt gott om bebodda torp vid skogsvägen mellan Heby och Högsjö station, Vid Trögbol – tidigare skogvaktarboställe – fanns det t ex. två stugor med mycket hus till. Nu återstår bara den stuga Evald Larsson hyr plus en ladugård i prima skick. Men den lär vara såld för

rivning, den också. Annars gick den stora 'stugdöden' fram över bygden i krigstiden, då det var ont om bränsle. 12 tunnland åker har det varit till Trögbol förr i tiden, säkerligen uppodlat med stor möda och med optimism om framtida skördar.

Nu har Evald snyggat upp stugan vid Trögbol, så att en gammal dagsverkstorpäre skulle väl känna sig bortkommen. I farstun möts besökaren av väggens 20-talstapeter som lyser så grant med de näpnaste röda rosor, att man väl inte har bättre ens på herrgården. Kökets pärlspont är struken med oljefärg och blänker i lampskenet. En massa gamla föremål har Evald samlat ihop, både neri stugan och på kammaren ovanpå. Däruppe har han också en provkarta på gamla vackra tapeter på väggarna hopsamlade under rekognosceringsturer i bygden. Även i övrigt har den nye 'torparen' lagt ner mycket arbete på att förbättra och bevara den gamla idyllen i skogen, till glädje för sig själv och besökare. Hyresgästen bor ju inte där permanent, men i synnerhet under sommartiden blir det täta turer med cykeln och fiolen till Trögbol.

Den här kvällen som Vinternyfesten hölls var det vår i luften med svalskrin och myggsurr. Värden på stället hälsade den lilla skaran med en välkomstmarsch på fiolen inne i köket och sedan blev det förstås flitig användning för stråken under kvällens lopp. Det var både muntra melodier och låtar med mycken hedendom i. Evald Larsson är ju utan tvekan den sista äkta naturspelmannen i våra trakter, och var finns väl den miljö där han kommer så väl till sin rätt som i ett gammalt torparkök vid skenet av en svag lamp-låga.

Mellan låtarna blev det lite improviserad underhållning av mera 'muntligt' slag. Allt emellanåt gled samtalet in på spökerier, helt naturligt i den miljön, och Evald Larsson försäkrade, att den sortens fenomen kunde han ge prov på. Det var fler än en, som hört hasande ljud uppfifrån vinden när det var tillräckligt tyst i stugan och mörkret tätat utanför de blyinfattade rutorna. D.v.s. om någon på förhand vidtalats att släpa möbler över kammargolvet där uppe. Men det är inte långt till Trolldalsbacken från Trögbol, och där spökar det än i dag. Jojomensan, gå fram där en lämplig kväll och titta er bakåt så får ni se sånt som man inte glömmer i första taget...

Som för att understryka de orden fanns en vers på köksväggen att läsa och begrunda:

Kolaren i tysta kvällen
täljer kvad om troll och rå,
medan eko ifrån hällen
klagar kring de öde ställen
där de mörka furor stå

Men det blev dags för den sista låten. För att både de republikanska och de rojalistiska känslorna skulle få sitt, drog Evald till med såväl Internationalen som Du gamla du fria, innan lamporna blåstes ut och nyckeln gömdes på sin plats. Ute hade skymningen tätat kring gårdstunet och gamla husgrunder, och det mossiga päronträdets grenar mera anades än sågs i vårvällen.

Den stojande skaran drog ut på den smala skogsvägen, tidigare trampad av dagsverkskarlarnas tunga steg, numera sönderkörd av den nya tidens arbetskarlars bilkolosser."

I samma tidnings nummer den 24/4 1953 berättas:

"Ungdomen samlades ofta till dans i stugorna i Högsjötrakten. Varannan lördag eller söndag skramlade pojkarna ihop slantar till traktering, kaffe, doppa och brännvin, och vartannat veckoslut var det flickornas tur. Vid dessa tillfällen var hr Larssons far självskriven som spelman och lika oumbärlig var hans mor, som tog hand om brännvinet och blandade det med sirap och kryddor samt kokade glögg av det. När den var färdig, antändes drycken ett ögonblick just som den bars in i stugan, och de blåskimrande lågorna lyste upp i den trånga, skumma danslokalen.

Vad är nu den där Evald Larsson för en figur?

Åldern är faktiskt obestämbar, men han har ett livfullt ansikte, som när han trakterar sin kära fela lever med i de låtar han frambringar, antingen det är någon av hans egna glada melodier eller ett stycke med allvarligare bakgrund. Han har varit musiker i många år och är givetvis aktiv i länets spelmansförbund.

Båda hans föräldrar var födda i Högsjötrakten och fick gå dagsverken vid Bisstorp. På kvinnornas lott kom bl. a. att bulta sönder gödsel sedan den spritts ut på gårderna.

– Den ska vara fin som peppar, sade den stränge rättaren.

I slutet av 1800-talet skedde höslåttarn i huvudsak för hand vid Bisstorp. Det fanns visserligen en slåttermaskin, men den skulle alternera mellan tre stora gårdar och det blev därför mycket handslåtter. Betinget var i allmänhet ett tunnland klöver, som det ibland emellertid var nästan omöjligt att klara av, eftersom klövern kunde vara så tjock som en urskog i miniatyr.

Evald Larsson är ingen dussinmänniska. Han vågar bryta av litet mot omgivningen och vara en smula originell. Ett exempel härpå är påskbjörken inne i stugan, till vilken han fått idén från annat håll. I en

julgransfot har han satt en björk i höjd som en normal julgran, och det nu vackert grönskande trädet är behängt med grant målade påskägg, tuppar och granna band.” (Katrineholms-Kuriren den 24/4 1953)

LARSSON CARL GUSTAF fiol

Fiskare från Grönvik, Sorunda s:n.

Född 13/5 1872 i Grönvik, Sorunda s:n.

Son till fiskaren Lars Olof Gustafsson och Maria Matilda Johansson.

Död 8/4 1940.

Gift med Anna Sofia Olsson.

Han finns upptagen i en förteckning över Sorundaspelmän förvarad i SSF:s arkiv i GW-stugan, Malmköping.

Även sonen Carl Helmer Larsson är fiolspelman.

LARSSON KARL GUSTAF fiol

Torpare från Björkslätten Hedensö, Näshulta s:n.

Född 13/5 1879 i Ryttersberg, Näshulta s:n.

Son till pigan Brita Larsdotter.

Gift med Anna Karolina Andersson.

Flera låtar efter honom och Karl Johan Olsson, spelkamraten, ingår i G. Wetters samling Sörmländska låtar.

LARSSON CARL HELMER fiol

Fiskare från Grönvik, Sorunda s:n.

Född 22/10 1903 i Grönvik, Sorunda s:n.

Son till spelmannen och fiskaren Carl Gustaf Larsson och Anna Sofia Olsson.

Han är nämnd i en förteckning över Sorundaspelmän förvarad i GW-stugan, Malmköping där SSF:s arkiv är inrymt.

LARSSON CARL OSKAR fiol

Hemmansägare från Sittersta, Ösmo s:n.

Född 2/5 1867 i Sittersta, Ösmo s:n.

Son till hemmansbrukaren Lars Olof Larsson och Josefina Charlotta Wretman.

Hans morbror var den omtyckte fiolspelmanen Edvard Teodor Wretman i Kängsta, Ösmo.

Carl Oskar finns upptagen i en förteckning över spelmän från Västerhaninge s:n, trots att han kom från Ösmo. Förteckningen ingår i SSF:s samlingar i GW-stugan, Malmköping.

LARSSON KARL WILHELM fiol

Badmästare från Bie, Floda s:n.

Född 1/3 1853 i Sörgölet, Stora Malms s:n.

Son till rättaren Carl Petter Larsson och Johanna Claesdotter.

Död 1932.

Gift med Anna Erika Lundin.

Sonen Ragnar Larsson spelar låtar efter honom.
(ULMA acc. nr. 27996:1)

LARSSON CARL WILHELM fiol

Arbetare från Fräcksta grindstuga, Sorunda s:n.

Född 7/2 1868 i Fräcksta Grindstuga, Sorunda s:n.

Son till statdrängen Lars Gustaf Jansson och Anna Catharina Jansdotter.

Hans bröder Emil, Valdemar och Ture Alexander var också spelmän enligt en förteckning över Sorundaspelmän förvarad i GW-stugan, Malmköping.

Carl Wilhelm flyttade till Stockholm 1890.

LARSSON KLAS ALBERT, "STENBERGA-LASSE" fiol

Torpare från Stenberga, Sorunda s:n.

Född 26/12 1863 i Fållnäs, Sorunda s:n.

Son till fiskaren Lars Petter Larsson och Maja Greta Larsdotter.

Gift med Emma Elisabet Johansson.

I tidigare nämnda förteckning över Sorundaspelmän nämns Albert Larsson, även kallad "Stenberga-Lasse", och där berättas angående bröllop i Sorunda hur "spelmännen red i spetsen för brudföljet och höll stråken och tyglarna i samma hand. Efter maten dansade brudparet slängpolska för att 'dansa ungdomen ifrån sig'. Man tog upp en 'spelmansskål' dvs man lät en skål gå runt bland gästerna, i vilken de fick lägga en slant. Detta blev spelmännens betalning".

LARSSON KNUT HJALMAR WALDEMAR fiol

Statdräng från Bondgärdet Gärtuna, Östertälje s:n.

Född 13/11 1874 i Fräcksta grindstuga, Sorunda s:n.

Son till statdrängen Lars Gustaf Jansson och Anna Catharina Jansdotter.

Död 3/7 1962.

Gift med Kristina Söderberg.

Tillsammans med sina fiolspelande bröder Carl Wilhelm, Emil och Ture Alexander nämns han i ovanstående förteckning där följande finns antecknat om honom:

"Valdemar Larsson är broder till Th. Larsson f 1879. Gick några år i skola, arbetade i jordbruket och ingick sedermera äktenskap i vilket två döttrar föddes. Familjen flyttade 1914 till Walsta i Tveta och därifrån till Tytinge i Grödinge. År 1915 i oktober kom Larsson med familj till Bondgärdet, Gärtuna gård i Östertälje. Vid jordbruket på Gärtuna var Larsson verksam sin återstående aktiva arbetstid. På ålderdomen kom makarna Larsson till Östertäljegården där hustrun avled 1954.

Larsson vistades senare på Tvetagården och avled därstädes. Han är begravd på Södertälje kyrkogård.

Valdemar eller 'Valde' kallad, lärde själv i ungdomen att spela fiol. Hade ej möjligheter att förvärva något instrument utan tillverkade senare själv en 'fiol', som han spelade på. Framdeles köpte han ett instrument och använde detta till husbehov så länge krafterna till musikutövande tillät. Flera av sina låtar hade han efter en mjölnare vid Fituna kvarn. 'Valdis' spelsätt, och låtar blev tyvärr ej upptecknade.

LARSSON LARS fiol

Bonde från Frölunda Sorunda s:n.

Född 19/6 1830 i Frölunda, Sorunda s:n.

Son till bonden Lars Halvastesson och Kathrina Larsdotter.

Död 12/10 1905.

Han var ogift och dessutom blind från ungdomen.

Brodern Nils Erik Larsson och dennes son Lars Erik Nilsson var också fiolspelmän.

LARSSON LARS, "WAS-LASSE" eller "BÅNGENS LASSE" fiol

Hemmansägare från Vads by, Österåkers s:n.

Född 10/5 1838 i Vad, Österåkers s:n.

Son till arrendatorn Lars Persson och Kjerstin Jönsdotter.

Död 1906.

Gift med Kjerstin Larsdotter.

Was-Lasse var gehörspelman, kunde icke notskrift. Spelade och sjöng på många bröllop och då bl a. "Was-Lasses Skänk Låt".

En annan låt "Bångens Lasses Wals" spelades av Was-Lasse – Bångens Lasse, kallades så i sin ungdom.

Så berättade Millerste-Kal och fortsatte:

"Långt tillbaka i tiden omtalas en Krigsman Bång från Österåker uti Arkiven, därifrån har namnet kommit, men har nu försvunnit. Personer i Hulla by födda på 1800-talet torde dock ännu minnas Ordet Bångens i Hulla."

År 1926 komponerade Millerste-Kal en polska, 'Teresia' till minne av Was-Lasse. Millerste-Kal anger i anslutning till kompositionen:

”Denna polska, som av mig komponerats år 1926, är komponerad till minne av Was-Lasse, som han kallades på sina senare år. Österåkers på sin tid bäste fiolspelare och Dansmusiker. Han föddes omkring 1840 i Hulla Bondby, Österåker socken. Hans Föräldrar voro Bondfolk och deras Egendom kallades Bångens. Fiolspelaren Lars kallades för den skull i sin ungdomstid för Bångens Lasse, till dess han gifte sig och bosatte sig som bonde å eget Hemman uti Wad bondby i Österåker. Han spelade på de flesta bröllop och övriga danser i Socknen. Han ansågs på sin tid som den skickligaste Sockenspelmannen. Jag hörde honom spela en enda gång, ett enda stycke omkring år 1899 på en dans i Wannala by, Österåker. Hans son Olle spelade tillsammans med någon annan spelman på Danstillställningen för oss ungdomar, då kom några gifta Gubbar och Gummor ut på logen ett slag, för ett se på ungdomens dans. Bland desse

Fotografi av
Holm's Spelmannen,
och Hemmansägaren
(Was-Lasse) Lars Larsson
uti (Wad-Björ) Österåker
socken, Södermanland.
Född 19 Maj 1838, och
Död 30 December 1906,
var på sin tid Socknens
Skickligaste Spelman.

SPELMAN - WAS-LASSE.

Spelman (Was-Lasse)
på äldre dagar, teckning
av Karl Selander.
Noter och Flector ritade
av Spelman (Millerste-Kal)
från Österåker Sörmland.
Anno 1931.

En Samtida Spelmans-
Hälsning till (Was-Lasse)
Utmärkt här nedan,
om Thor Spelmannen
(Was-Lasse) Fiol-Spel.

Intyg: av Kyrkvaktaren och Spelmannen Karl
Ersson i Österåker, om Spelman (Was-Lasse)
(Han var en Mästare att spela Måla, Måla, Måla,
men kunde även Secundera, Mycket Wacker.)

FIOLENS: (WAS-LASSE-POLSKA) SPELAD FÖRE ÅR 1900 I ÖSTERÅKER. (ARR. AV MILLERSTE-KAL.)

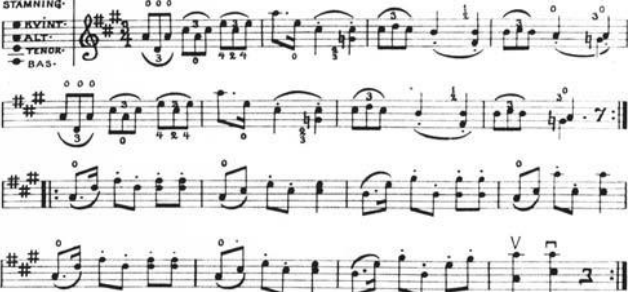
STÄMMNING: 0 0 0

SRVINT: 0 0 0

BALY: 0 0 0

TENDR: 0 0 0

BAS: 0 0 0

befann sig också Gamle Österåkers Spelmannen Was-Lasse. Då vi ungdomar fick se den av våra Föräldrar mycket berömda och omtalade Spelmannen från deras ungdomstid ibland oss, så ville vi gärna höra honom spela något Musikstycke, vilket han efter en god stunds övertalningar av oss unga lovade. Och som hans son Olle hjälpte oss att få sin far att spela ett stycke på Sonen Olles fiol, så lyckades det oss till slut, men Was-Lasse sade härvid:

– Jag har ej tagit i Fiolen på ett års tid, så jag är för stel i fingrarna.

Men hur det var så drog han till med en gammal Hambo i ljus, lätt stil och trots sin ålder och att han ej var tränad, spelade han Hambon både klämmigt och stiligt och jag hörde och förstod, att han i sin ungdom måtte varit en mycket skicklig Fiolspelare. Det berömmet fick han även av en av sina gamla spelkamrater, Kyrkvaktaren Karl Eriksson (Ersson) i Betlehem = Betlehems Kalle, vilken sade, att Was-Lasse varit en styf Fiolist, samt haft stor färdighet i att spela vackra Secundstämmor efter gehör.

Was-Lasses söner Lars, Olof och Erik voro i min ungdom duktiga Fiolspelare, i synnerhet Lars och Olle spelade mycket på danser i Socknen

LARSSON LARS fiol

Hemmansägare från Vad, Österåkers s:n.

Född 8/12 1870 i Vad, Österåkers s:n.

Son till spelmannen och bonden Lars Larsson "Was-Lasse" och Kjerstin Larsdotter.

Gift med Karin Olsdotter.

LARSSON LARS ERIK, "LARS ERIK I PATTALA" fiol

Jordbrukare från Pattala, Sködinge s:n.

Född 11/5 1853 i Pattala, Sködinge s:n.

Son till lantbrukaren Lars Peter Larsson och Anna Lotta Olsdotter.

Larsson var tillsammans med Carl Erik i Lind en av sin hemtrakts mest anlitade brölloppsspelmän och de båda var spelkamrater, och båda hade lärt sig spela av Widmark och Lindblom.

LARSSON LARS FREDRIK fiol

Lantbrukare från Melån, Stora Malms s:n.

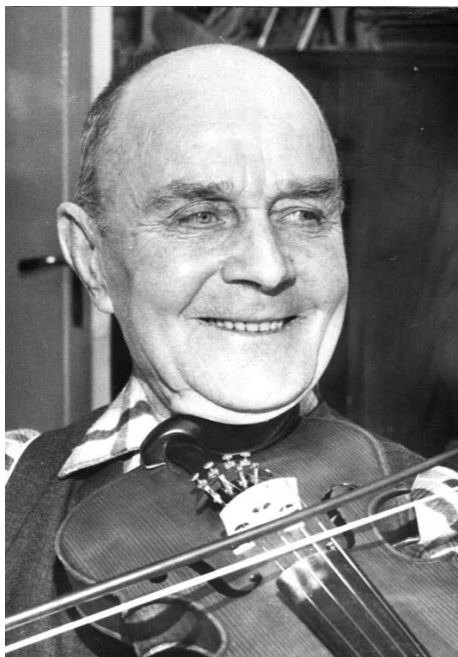
Född 18/7 1819 i Stora Fräntorp, Stora Malms s:n.

Son till drängen Lars Larsson och Anna Maja Andersdotter.

Gift med Anna Brita Jansdotter.

LARSSON LARS RICHARD fiol

Bruksarbetare från Lideborg, Stora Malms s:n.

Född 19/11 1882 i Tibble, Stora Malms s:n.

Son till lantbrukaren och kyrkvärden Karl August Larsson och Hedda Sofia Andersson.

Död 6/5 1970.

Gift med Edit Maria Larsson.

I tidningen Folket den 7/2 1959 fann jag en artikel av signaturen Fred, som handlade om Richard Larsson och ur den artikeln citerar jag bl. a. följande om den försynte spelmannen:

”För cirka 60 år sedan råkade en ’omusikalisk’ ung man vid Tibble utanför Katrineholm vinna en fiol med 11 öres insats i ett amerikanskt lotteri.

– Vad ska jag med den till, tänkte ynglingen – som hette Richard Larsson – och jag kan ju inte spela.

Men med fru Fortunas hjälp och till sin egen förvåning blev han hastigt och lustigt musikalisk. Han hade lätt för att spela upp melodier som han hört spelas några gånger

– och lika lätt för att sedan komma ihåg dem, årtionde efter årtionde.

Anledningen till att vi erinrar om den här historien från sekelskifteslivet vid Stensjön i Stora Malm är, att Richard Larsson just i dagarna fört fram ett par troligen 200-åriga polskor. De spelades flitigt för omkring 75 år sedan av byskräddaren Kalle Dahlgren i Ramsjöhult. (Kalle Dahlgren var inte byskräddare, han var bonde, men fadern var skräddare. Förf. anm.).

Den nu 76-årige Richard Larsson hade säkerligen kunnat axla Dahlgrens mantel, men han hade svårt att stjäla till sig några fiolstunder i hemmet. Fadern tyckte nämligen inte om fiolmusik.

– Det låter som när räven ylar, sa han till sonen.

Några lektioner blev det heller inte. Dahlgren var villig meddela sina kunskaper, men det blev inget av.

Byskräddare Dahlgren var flitig musikanter vid logdanserna och Richard Larsson hade otrolig förmåga att lägga melodierna på minnet. Själv kunde han inte en enda not och på det området är han alltjämt lika okunnig. Med fiolen under hakan och stråken i hand tar han dock upp de gamla polskorna ur minnet, 60 år senare.

Larsson hade så när lagt av med fiolspelnings, sedan hans låda – dock ej 11-öresvinsten – visade tendenser att ge dåligt ljud ifrån sig. Han lät emellertid reparera den och nu har han fått bättre håg för spelningen igen. Larsson är glad över att ha kunnat stoppa igen en lucka i arkivet med några melodier efter byskräddare Dahlgren.”

Vid Richard Larssons bortgång skrev G. Wetter:

”Han började som dagsverkskarl efter slutad skolgång, ett vanligt öde i slutet av 1800-talet. Åren 1922-40 var han lantbrukare i Målvik, Vingåker. Sedan han slutat med lantbruket, arbetade han i Kantorps gruvor och senare på Värmbols bruk. Han bodde då och även efter slutat arbete i en liten rar stuga, Lideborg, med en förtjusande utsikt över Värmbolssjön.

I hela sitt liv har han varit en strävsam människa med förnöjsamheten som färdkamrat. Han tillhörde de stilla i landet och hade bara vänner, vart han än kom.

Först 1958 fick jag reda på att Richard Larsson var spelman och spelade låtar från Stora Malm. Han hade inte då spelat så mycket länge och ansåg, att han inte hade något i låtväg att bjuda på. Så småningom kom Richard i speltagen och vid upprepade besök hos honom blev vi riktigt goda vänner och jag hann teckna upp 20 melodier efter honom. Siffran är rent kvantitativt ej så imponerande, ty jag har tecknat upp många fler låtar efter enstaka spelmän i bygden. Men det är märkliga ting som Richard Larsson bjudit på, låtar efter byskräddaren Kalle Dahlgren i Ramsjöhult.

Alltid stod Richard till disposition, när jag ville pumpa honom på hans vetande.

Hans repertoar finns delvis inspelad på band. Det var Katrineholms Spelmanslag, som skötte om den detaljen med Richard Larsson som ledare på en trivsamt brasafton, som Skid- och friluftsförbundet anordnade. Inspelningsen skedde i den stuga, där skräddare Dahlgren en gång bodde.

Jag hoppas att besökare i den trivsamma stugan någon gång får lyssna till dessa låtar, som spelats av den gamle fattige byskräddaren och hans lärjunge Richard Larsson. De har nu för alltid lagt ner sina stråkar. Men låtarna lever och de hör Stora Malmsbygden till, speciellt då trakten kring Ramsjöhult.

Richard Larsson var 76 år när jag lärde känna honom. Han ville först inte ta en ton, när jag hörde på. Och att tänka sig att han skulle bli aktiv medlem i Södermanlands Spelmansförbund var rent omöjligt. Men efter ett par tre år spelade Richard sina Dahlgrens-låtar på ett unikt och spelmansmässigt sätt och uppträdde ofta som solist vid våra spelmansstämmor. Säg sedan inte att man blir för gammal att lära. Richard förbättrade och intensifierade sitt musikaliska kunnande långt efter fyllda 80 år.

De sista åren tog rent naturligt åldern ut sin rätt. Han orkade inte vara med spelmännen på stämmorna längre annat än i sina tankar. Han orkade till slut inte spela längre på sin kära fiol. Men han upphörde aldrig att tala vänligt och kärleksfullt om sina många kamrater och vänner. Ovänner hade han inga.”

Så slutar Gustaf Wetter sin nekrolog över den avlidne spelmanskamraten med psalmen:

Det är gott att bida
Herre vid din port,
Himlar öppnas vida
här är helig ort.
När min själ förnimmer
glädjens nya ton,
och jag ser ett skimmer
från en snövit tron.

(Sörmlandslåten nr 2 1970)

LARSSON NILS, ”SPELMANS-NISSE” fiol

Hemmansägare från Ottersta, Sorunda s:n.

Född 13/7 1850 i Ottersta, Sorunda s:n.

Son till bonden Lars Olof Jonsson och Inga Cajsa Larsdotter.

Död 11/6 1930.

Gift med Inga Lovisa Persdotter.

Han spelade på en hemmagjord femsträngad fiol.

(Ur förteckning över Sorundaspelmän förvarad i GW-stugan, Malmköping)

LARSSON NILS ERIK fiol

Bonde från Frölunda, Sorunda s:n.

Född 29/9 1839 i Frölunda, Sorunda s:n.

Son till bonden Lars Halfvastersson och Kattrina Larsdotter.

Död 7/5 1902.

Gift med Anna Catharina Persdotter.

Sonen Lars Erik Nilsson och brodern Lars Larsson var också fiolspelmän.

(Ur förteckning över Sorundaspelmän förvarad i GW-stugan, Malmköping)

LARSSON OLOF fiol

Dräng från Vad, Österåkers s:n.

Född 3/5 1875 i Vad, Österåkers s:n.

Son till spelmanen och bonden Lars Larsson, ”Was-Lasse” och Kjerstin Larsdotter.

Även hans bröder Lars och Erik spelade fiol.

LARSSON PER sång

Bonde i Ekeby, Lerbo s:n.

Född 23/1 1803 i Åsa, Sköldinge s:n.

Son till bonden Lars Pehrsson och Maja Ersdotter.

Gift med Stina Cajsa Andersdotter.

Han blev faderlös som sexåring. Flyttade 1831 från Sköldinge till Lerbo, där han blev bonde i byn Ekeby.

Han nämns i N. Denckers uppteckningar.
(ULMA acc. nr. 22290:4).

LARSSON PER fiol

Fabriksarbetare från Högsjö fabrik, Västra Vingåkers s:n.

Född 23/9 1858 i Haddetorp, Västra Vingåkers s:n.

Son till brukaren Lars Larsson och Ingrid Larsdotter.

Död 25/4 1937.

Gift med Mathilda Carlsdotter.

Brodern Johan och dennes son Josef Evald Emanuel var framstående fiolspelmän och tillsammans med Johan spelade han på många bröllop.
(ULMA acc. nr. 7481)

Han var anställd som spinnmästare vid fabriksbolaget Schullström & Sjöström i Högsjö, Västra Vingåker.

LARSSON PEHR FREDRIK fiol

Torpare från Elgsjötorp, Stora Malms s:n.

Född 3/3 1837 i Elgsjötorp, Stora Malms s:n.

Son till torparen Lars Larsson och Anna Maja Larsdotter.

Död 1907.

Gift med Fredrika Mathilda Andersdotter.

Sonen Carl Fredrik Persson var också en omtyckt fiolspelman.

LARSSON REINHOLD fiol

Oidentifierad spelman från Långholm, Ösmo s:n.

Han var ofta anlitad att spela vid danser och fester.
(Sörmlandslåten nr 2-3, 1972)

LARSSON TURE ALEXANDER fiol

Småbrukare från Stutby, Sorunda s:n.

Född 6/4 1879 i Fräcksta grindstuga, Sorunda s:n.

Son till statdrängen Lars Gustaf Larsson och Anna Catharina Jansdotter.

Död 19/5 1964.

Den yngste av fyra spelmansbröder, Wilhelm, Emil och Valdemar, alla upptagna i en spelmansförteckningen över

Sorunda förvarad i SSF:s arkiv i GW-stugan, Malmköping. I dessa anteckningar finns angivet om honom:

”Thure Larsson var humoristiskt anlagd och tog dagliga livet från den glada sidan. Han lärde sig själv tidigt spela fiol och fortsatte med detta under hela sin levnad, mest till husbehov men även på danser och vid andra tillfällen. Hans repertoar omfattade huvudsakligast låtar av sekelskifteskaraktär. Han spelade även 1- och 2-radigt dragspel.

Han var duktig att berätta historier och ramsor av olika slag.

Larsson inspelades på band 1962, genom SSF:s försorg.

Han började tidigt ägna sig åt jordbruk med slakt som bisyssla. Larsson arrenderade olika gårdar i Östertälje, Turinge, Tveta och Salems socknar men återvände till sin hemsocken då han var i 55-årsåldern och köpte en liten gård i Stutby, Sorunda, där han bodde till sin död.

LARSSON VILHELM RAGNA fiol

Hemmason från Bie, Floda s:n.

Född 21/10 1896 i Floda s:n.

Son till spelmannen och badmästaren Karl Wilhelm Larsson och Anna Erika Lundin.

Spelar faderns låtar.

LASSE I WADSTORP fiol

Oidentifierad spelman från Västra Vingåkers s:n.

Johanna Lundström, Västra Vingåker berättade om Lasse:

”Han var en styv spelman och kamrat till Gabriel i Åbrostugan. Di båda har åkt många midsomrar i lövklädd hövang (hövagn) från Säfstaholm till Kesetter; där det dansas först i kalaser vid Säfstaholm midsommarafton å sen midsommardagens kväll vid Kesetter.

Men när Lasse slog ner från timmerväggen å bröt ena armen, skjutsades han till Lasarettet, men när han efter tolv vecker kom igen, sade Wadstorpen¹:

– Såg inte den fan te Doktor att axla var ur led. Nu är det slutspelt. Å det var det.

Min far grät när Lasse kom med handel, drog en liten kärra med en låda, ty timra kunde han ej, han blev änkring samma år han gifte sig.”

(ULMA acc. nr. 14593)

Lasse i Wadstorp var tydligen timmerman till professionen innan olycka drabbade honom.

LEIJD AXEL EDVIN fiol

Arbetare från Överenhörna s:n.

Född 20/1 1891 i Falkstugan, Överenhörna. s:n.

Son till arbetaren Carl Albert Leijd och Carolina Eleonora Modin.

Död 17/8 1922.

Hans musik är upptecknad och förvaras i Musikmuseet, Stockholm.

LENNGREN ANNA ANDERSDOTTER sång

Hustru från Norrstugan, Strängnäs landsförsamlig.

Född 23/1 1780 i Äleby, Överselö s:n.

¹ Sannolikt avses Vadstorpapadoktorn Erik Aronsson, Vadstorp Vingåker 1817-1897

Dotter till bonden Anders Ersson och Lena Ersdotter.

Död 29/8 1856.

Gift med skräddaren Carl Öberg.

Hennes visor sjöngs av sonen, skräddaren Johan Eric Öberg, och upptecknades av sonsonen Carl Johan Emil Öberg. Dessa uppteckningar förvaras i Musikaliska Akademiens bibliotek, men kopior ingår i SSF:s samlingar i GW-stugan, Malmköping.

LIDMAN PEHR WILHELM fiol

Sergeant från Tyrved, Sorunda s:n.

Född 27/9 1839 i Haglund, Vårdinge s:n.

Son till kronolänsman Carl Olof Lidman och Catharina Öberg.

Död 26/11 1895.

Aven brodern Johan August Lidman var fiolspelman och båda finns angivna i en förteckning över Sorundaspelmän som finns i SSF:s arkiv i GW-stugan, Malmköping.

LIDMAN JOHAN AUGUST fiol

Kronolänsman från Tyrved, Sorunda s:n.

Född 7/7 1831 i Haglund, Vårdinge s:n.

Son till kronofjärdingsmannen Carl Olof Lidman och Catharina Öberg.

Död 13/2 1907.

LILJA JOHAN ERIK fiol

Skomakare från Nyköping.

Född 23/7 1878 i Hargs gård, Helgona s:n.

Son till drängen Johan Gustaf Eriksson och Johanna Catharina Sköld.

Vid sju års ålder började han spela fiol och hans läromästare var den blinde spelmannen Karl Eriksson från Stigtomta, allmänt kallad Blinda Kalle. Undervisningen ägde rum under en kort tid, men Lilja förkovrade sig ändå. Han kom från en musikalisk släkt och hade spelmän att bråsa på. Föräldrarna sjöng och en morbror, grenadier Frick från Vrena s:n var spelman.

Nils Dencker gjorde år 1932 uppteckningar av Liljas låtar, men den gamle spelmannen beklagade då, att han glömt bort så många. Han brukade dock spela folkmusik ganska ofta tillsammans med Björklund från Oxelösund på spelmansstämmor, godtemplarföreningars fester o dyl. Och i sin ungdom spelade han på danstillställningar av olika slag. Många av sina låtar hade han efter Blinda Kalle, Johan Albert Ekvall och Glaboln.

En av de hambopolskor han spelade innehöll, som oftast var fallet med de gamla låtarna, en både skabrös och grovkornig text:

Stor-Stina låg i dike å samm
å arselele vände hon mot Linköpings lann
å fitta mot Lagårdsgärde.
(ULMA acc. nr. 4143)

Ett antal av Liljas melodier har också upptecknats av Olof Andersson 1924 och ingår i SvL Söd.

LILLE GUSTAF se ANDERSSON KARL GUSTAF

LILLE SVEN klarinett och sång

Oidentifierad spelman från Lilla Malmtrakten. Antogs vara född i Östergötland. Han dog före 1935.

Han spelade ofta på bröllop ihop med Arvid Karlsson, men denne kan inte komma ihåg var Lille Sven bodde. Sven kom i unga år till järnvägsbygget på stambanan i Sörmland och en ingenjör bekostade hans musikstudier. Senare var Lille Sven verksam som stenarbetare och gick omkring och utförde diversearbeten i socknarna runt Malmköping. Då han tjänat ihop lite pengar, söp han upp dem i Malmköping. Beväringarna där brukade också bjuda honom på en liter i bland, ty han kunde roa dem duktigt, allt eftersom han fyllnade till.

Fabrikör Carl Strandberg berättade för rektor Carl Isak Malm bl a:

– En annan spelman, Lille Sven, blåste klarinett och sjöng: Jägaren i sin gröna tröja pom-pom, och då kröp han under bordet och agerade samtidigt.

– När det blir i skymningen, så ska jag gå ner och blåsa klarinett för fabrikörn, men under vattnet i ån ska jag gå ner å blåsa.

(Uppgifter ur samlingar hos Malmköpingsortens Hembygdsförening genom dess ordf. Leif Jacobsson)

LINDBERG EVERT HJALMAR fiol

Kyrkvaktmästare från Nyköping.

Född 24/10 1926 i Turinge s:n.

Son till arrendatorn Hjalmar Gabriel Lindberg och Agnes Sofia Nyberg.

Gift med Gertrud Maria Karlsson.

”Jag var 16 år då jag började lära mig spela fiol. Vi hade morfar Karl Julius Nybergs instrument hängande på väggen hemma. Han lär visst ha varit en rätt bra spelman och fiolen skulle inte vara så dålig heller. Jag tyckte det var synd om ingen skulle fortsätta att spela på den, så jag bestämde mig för att göra ett försök och på den vägen är det.”

Så berättar Evert Lindberg om begynnelsen av sin spelmansgärning. Han hade då redan provat både munspel och gitarr. Evert berättar vidare:

”Jag har två söner, 18 och 22 år, som båda spela fiol (folkmusik). En kusin till min mamma, Fritiof Nyberg, Pershagen Södertälje, spelar också fiol (folkmusik).

Jag känner många äldre spelmän, men en särskilt må nämnas och det är Spel-Arvid Karlsson, som jag tog kontakt med när jag flyttade till Nyköping 1956. Han spelade då åt Folkdanslaget på Nyköpingshus och där spelade vi ihop i 22 år och även senare, för han flyttade inte längre bort än till Trosa, och nu har han flyttat tillbaka till Nyköping. Han var spelledare för Nyköpingshus Spelmansgille, vilken syssla jag senare övertog, och det är väl i stort sett han, som fostrat mig i folkmusik.

Jag har nog spelat i de flesta spelmansmiljöer; bröllop, begravningar, dans, folkdans, kyrkprogram (Folkton i kyrkomiljö), spelmansstämmor osv. både i Sverige och utomlands.”

Evert vet inte själv hur många gamla låtar han kan, men vi vet att det är många. Några egna kompositioner har han inte haft tillfälle att producera ännu, men snart sätter han sig nog med notpapperet framför sig och låter pennan dansa fram polskor, valser och gånglåtar mellan raderna, för noterna kan han, även om han också är en mycket god gehörspelare.

Evert berättar om ett minne från en spelkurs i SSF:s regi i början av 1950-talet, ”inte så mycket själva kursen kanske, men sen på natten, när vi kom igång att spela”. Ja, man kan föreställa sig det underbara välljud som brusade fram ur instrumenten, när spelglädden tog musikanterna i sitt grepp och hart när förvandlade natten till ljusaste dager.

– Och på senare år, när Nyköpingshus Spelmansgille fick tillfälle att spela i domkyrkan i Trondheim. Och så förstås hembygdsdagarna i Vilhelmina, med alla dessa norrländska spelmän.

Evert spelade första gången i TV i samband med prins Wilhelms begravning i Flen, då några sörmländska spelmän gick i täten för den procession som ledsagade diktarprinsen till hans sista vilorum.

Senare har han vid åtskilliga tillfällen medverkat i både TV- och radioprogram, bl. a. i Gnesta-Kalles program, samt i norsk radio i ett program från Lillehammer. Hans fiolspel kan även höras på flera grammofonskivor.

En förnämlig spelman och en god representant för den sörmländska folkmusiken.

LINDBERG GUSTAF WILHELM sång

Skräddare och fjärdingsman från Bjuddby, Blacksta s:n.

Född 27/3 1838 i Strökärr, Bettna s:n.

Son till sockenskräddaren Eric Lindberg och Johanna Persdotter.

Gift med sångerskan Carolina Albertina Gabrielsdotter.

Sonen Viktor Konrad Lindberg var en duktig fiolspelman, som spelade melodier han hört fadern sjunga. (ULMA acc. nr. 22290:4)

En visa efter fadern finns upptecknad av N. Dencker och ingår i ULMA:s samlingar acc. nr 22290:6.

LINDBERG GUSTAF VILHELM fiol

Banvakt från Säfstaholm, Västra Vingåkers s:n.

Född 15/2 1846 i Skarvnäs, Hyltinge s:n.

Son till drängen Anders Gustaf Lindberg och Brita Stina Malmberg.

Gift 2:o med Augusta, Matilda Karlsson.
(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

LINDBERG JOHAN ADOLF flöjt

Sockenskräddare från Marsjö, Västra Vingåkers s:n.

Född 1/6 1829 i Brevens bruk, Askers s:n, Närke.

Son till skräddaren Anders Lindberg och Stina C. Hellström.

Gift med Fredrika Svärd.

Johan Adolf Lindberg och hustrun Fredrika framför "Slottet" Marsjö
Ur artikel av Kerstin Pettersson, Sörmlandslåten nr 2 1988.

LINDBERG VILHELM KONRAD fiol

Skräddare från Strökärrstorp, Bettna s:n.

Född 2/1 1866 i Bjuddby, Blacksta s:n.

Son till skräddaren och fjärdingsmannen, spelmannen Gustaf Wilhelm Lindberg och sångerskan Carolina Albertina Gabrielsdotter.

Gift med Anna Sofia Johansson.

Han lärde sig spela av skolläraren Johan Petter Lundin i Bettna och K.A. Lindblom från Rejmyre. I yngre år spelade han ofta tillsammans med Carl Ersson från Bettna. (SvL Söd.)

Modern sjöng gamla visor precis som hennes moder i sin tur.

Om gamla spelmän i Bettnabygden meddelade Lindberg:

Erik Jansson, lantbrukare i Glippsta, Johan Andersson från Situna, Eriksson från Husby socken som brukade spela ihop med Johan Andersson.

I Lindbergs släkt var en farbror från Strökärr fiolspelman, men Lindberg hade inga melodier efter honom.

Konrad Lindberg med sonen Erik

Som pojke, troligen i början av 1880-talet, såg han ett gammaldags bröllop, där folket tågade från Brunnsta till Bettna kyrka. Det var två kronbrudar som tjänade hos nämndeman i Brunnsta som gifte sig. Spelmännen (troligen Johan Andersson och Eriksson) gingo allra först och spelade en brudmarsch, därefter följde brudfolket, tärnor och marskalker.

34 st melodier upptecknades av N. Dencker och de förvaras i ULMA.

Lindberg berättade vidare:

– Ja va ve Brunnsta, å spela, på julklubb eller gubbklubb, di kallat så. Värden va en gammal nämndeman Anders Larsson. Han tog en hatt å sa:

– Nu ska vi skramla spelmanspengar.

En annan hade glögg i en panna å sen en stor slev. En tolvskilling va de minsta man kunde ge. Larsson sjöng då denna visa:

Å nu sjungom vi för spelemannen vår
liksom flickan hon sjöng för sin käreasta i går.
Här fattas uti, här fattas uti,

gode herre lägg i.

Sedan gåvan erhöållits, sjöng man:

Havom tack, havom tack, för eder goda skänk,
eder lön ska bliva hos en flicka i en säng.
Havom tack, havom tack, havom tack.
(ULMA acc. nr. 7481)

LINDBLOM ANDERS PETTER fiol

Statkarl från Äleby, Överselö s:n.

Född 29/11 1862 i Äleby, Överselö s:n.

Son till fördelsmannen Per Eric Lindblom och Amanda Söderholm.

I K.P. Lefflers Folkmusik från norra Södermanland ingår flera låtar efter Lindblom.

LINDBLOM CARL AUGUST fiol

Murare från Skedevi s:n Östergötland.

Född 29/10 1832 i Norra Källviken, Skedevi s:n.

Son till skraddaren senare kronofjärdingsmannen Petter Lindblom och Brita Stina Eklund.

Död 6/2 1898

Gift med Catharina Charlotta (Cajsa Lotta) Danielsdotter.

Angående trefaldighet och brunnsdrickning vid Henniketäppan i Stora Malms s:n berättade Karl Persson från Bjälkbol (f.1852) följande:

– Di drack brunn ve Henniketäppan på trefaldighetsafton, Sen geck di hit te Bjälkbols loge å dansa. Förr så va de ett hus ve källan, som di geck in i. De va di som gått dit på krycker å fått lämna krycko kvar. Di hade spelmän med sej. Lindblom minns jag, som var spelman.

Ja va aldri te den där källa mer än en gång, så ja minns dä just inte.
(Nordin-Grip Imber. Tro och sägen i Stora Malm. Uppsats i Katrineholms hembygdsförenings årsbok 1964)

Karl Persson berättade vidare:

– Di hade den spelman som het Lindblom. Di sa den där Lindblom skulle vara den värste som fanns. Han va murare te yrke, men ja vet inte, var han va bosatter.

– Nu ska ja spela så himla ska yppnas sa di att han sa, när han börja spela. Di sa också, att han spela, så sakra dansa. (De döda tingen dansade).

Magnus Gustafsson i Prästtorp (f. 1850) var en annan sagesman, som hade följande att berätta om när Lindblom och Johan i Davidstorp skulle tävla:

– Den där Johan bodde ve Davidstorp. Min bror va å lärde sej spela utav´en. Di talte om Johan, att han hade spertus², eljest har ja inte hört någon som hade en sån.

Johan spela en gång ve Forssjö, när di hade majstång Di dansa oppe ve Koltorpalogen. Alla ville va lickst (bäst). En som di kalla för Lindblom, han geck landsvägen fram å va styf spelman. Han kunde mer än spela också. Han va lærder utå den onde. Han skämde fiolen för den där andre – Johan – här ve Forssjö, så alla stränga gick. Men då basa han på och satte på nya strängar. Då måste Lindblom åt backen och blon rann ur näsa på´n. Den där Johan försvarte nog sin fiol.

(Nordin-Grip Imber. Tro och sägen i Stora Malm. Uppsats i Katrineholmsortens hembygdsförenings årsbok 1963)

Ur Nils Denckers uppsats Spelmän och melodier i Vingåker, ingående i Vingåkersboken Del 1 utgiven av Vingåkers Hembygdsförening 1945, citeras:

”Något yngre än Widmark var C.A. Lindblom. Han var skriven i Rejmyre men vistades mycket i Vingåker och angränsande socknar som murare och mest som spelman. Han skall ha lärt spela fiol i Fjärdingsvika och blev med tiden en skicklig spelman, som fick många lärjungar. Ehuru man nog beundrade hans spel, hade han inte samma anseende som Widmark.

Lindblom ansågs ibland uppträda som en framfusig Don Juan i småstugorna, hade dåligt ölsinne och en vagabonderande natur. Ännu minnas många gamla i Sörmland, hur han kom gående på vägarna med sin lilla fiol, en s k kvartsfiol, hängande på en knapp under rocken. Fiolen, som han kallade för Getingen, var stämd en kvint för högt, och strängarna låg så högt över greppbrädan, att ingen annan kunde spela på den. När han sent någon danskväll råkade sätta sig på Getingen, steg han tidigt upp nästa morgon för att limma ihop den, allt under det att han försäkrade för alla som ville höra på, att Getingens ton blev bättre efter varje hoplimning.

Fastän Lindblom kanske var en slarver, höll han dock på ordningen i balsalen. Under dansen brukade han sitta på ett bord i ett hörn av rummet. Var det någon av drängpojarna, som han tyckte uppträdde drulligt under dansen, kunde denne vara säker på att få sig en spark, då han med ryggen mot spelmansbordet dansade förbi Lindblom.

Över huvud taget hade Lindblom många knep för sig och var herre över uppkomna situationer, därom kan man berätta i bygden. En gång på 1880-talet, när han spelade i en liten stuga, märkte han att en golvtillja var lös. Mitt emot i rummet stod en chiffonier. Efter en stund lyckades han genom rytmiskt trampande på golvtilljan få den stora möbeln med i dansen. Han spelade då upp sin vildaste polska och stirrade förhåxat på den dansanta chiffonieren. Det dröjde inte många minuter förrän de dansande till Lindbloms förnöjelse förskräckta rusade ur rummet. Man var skrockfull för 60 år sedan.

En annan gång kom Lindblom till ett ställe, där det var dans och en dräng i granngården spelade så gott han kunde.

² Spertus – eller spiritus familiaris - var enligt folktron ett slags kryp eller tjänsteande med övernaturlig förmåga. Genom att ge sin själ i pant kunde man skaffa sig en spertus som kunde förvaras i ett glaströr eller en ask eller kanske i klockboetten. Varje morgon skulle den matas med ”nykter spott”. Den kunde se ut som en spindel eller en vit orm.

– Den spelmannen ska jag snart ta slut på, så att di ska få höra en bättre, tänkte Lindblom, då han såg att drängen stod i närheten av ytterdörren. Lindblom lät dörren stå öppen på glänt, så att kall luft strömmade in på fiolen och mycket riktigt, strängarna tålde inte kylan utan sprungit av. Några reservsträngar hade inte drängen. Lindblom steg då in i stugan, mottogs med glädje av de danslystna och spelade raskt upp en polska.

Lindbloms melodiförråd torde ha varit lika omfattande som Widmarks. De spelade delvis samma melodier fast på olika sätt. Elever kunde om en polska eller vals genast säga:

– Så spelade Widmark den och så spelade Lindblom.

Båda använde sig av olika förstämningar, utom Tyska klockornas magiska a – e1 – a1 – ciss2 begagnades a – e1 – a1 – e2 för en del polskor och för en polska g – d1 – a1 – d2.

Lindblom var gehörspeleman men kunde teckna upp sina melodier. Detta gjorde han åt sina elever för att de bättre skulle kunna komma ihåg dem. Större delen av Lindbloms repertoar är därför bevarad.

Johanna Lundström från Västra. Vingåker berättade om Lindblom:

”Han var bjuden på de stora Midsommarkalasen, han var olik de andra styva spelmän, han trampa takten med skoklacka som de aldrig sett förr, han tala till folket å spela lika bra, ja, de syntes att han kunde mer än andra, ja nog visste de var han hade lärt allt. Han spela efter noter, men senare tids spelmän förstod sig ej på hans uppteckning. Min bror samt kusin tog lektioner hos honom på 1880-talet.
(ULMA acc. nr. 14593)

LINDBLOM KARL ISIDOR fiol

Järnvägsarbetare från Sågbacken, Taxinge s:n.

Född 15/12 1899 i Sågbacken, Taxinge s:n.

Son till spelmannen och järnvägsarbetaren Karl Wilhelm Lindblom och Elin Johanna Sturk.

LINDBLOM KARL WILHELM fiol

Järnvägsarbetare från Sågbacken, Taxinge s:n.

Född 10/12 1877 i Järsta, Åkers s:n.

Son till drängen Carl Johan Lindblom och pigan Anna Lovisa Bard. Karl Vilhelm antecknad som trolovningsbarn den 20/1 1878.

Död 9/12 1957.

Gift med Elin Johanna Sturk.

Han spelade tillsammans med Johan Albert Ahlgren och hade en hel del melodier gemensamma med honom.

Lindblom hade på egen hand lärt sig spela och började därmed på en av honom själv tillverkad Han var då omkring 16 år gammal. Några av de melodier han sedan spelade härstammar, från en skomakare Lindqvist från Åker. Lindblom spelade på många bröllop såväl i Kärnbo som Taxinge samt Turinge, Åker, Gåsinge m fl socknar.

(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

Sonen Isidor var också en duktig spelman. Far och son brukade spela på en dansbana ovanför den s k Drottningkällan i Näsby, Taxinge, en dansbana anlagd under greve Knut Posses tid. Dansbanan är numera borta.

(Reinestam Reinert; Taxinge – en liten sörmlandssocken. Södertälje 1951)

fiol.

LINDBLOM MARIA CATHARINA (KARIN) se ERSDOTTER MARIA CATHARINA

LINDBLOM MARIA MATILDA sång

Hustru från Strängnäs.

Född 24/10 1863 i Backen eller Nybygget, Strängnäs landsförsamling.

Dotter till torparen Johan Gustaf Lindblom och sångerskan Maria Catharina (Karin) Ersdotter.

Mathilda var född och uppvuxen på Tosterön intill Strängnäs, och där lärde hon visor och sånger av sin mor. Dessa melodier upptecknades år 1935 av Axel Ringström, då Mathilda bodde på Liktornsgränd i Strängnäs, och uppteckningarna förvaras i kopia i SSF:s arkiv i GW-stugan, Malmköping.

En visa hon ofta sjöng var O tysta ensamhet. Det var moderns älsklingssång.

– Den gick så bra att trampa spinnrocken efter.

LINDE ALFRED TEODOR fiol

Soldat från Släntbacken, Östra Vingåkers s:n.

Född 28/5 1881 i Smedstorp, Östra Vingåkers s:n.

Son till brukaren Pehr Adolf Larsson och Anna Charlotta Albertina Larsdotter.

Gift med Karin Maria Andersdotter.

Han lärde sig spela fiol av sin äldre bror Gustaf Pettersson. Melodierna Linde spelade hade han efter brodern och andra spelmän från hemtrakten. Då Linde spelade grep han stråken nära mitten.

(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

LINDELL BROR ERIK VIDAR fiol

Metallarbetare från Katrineholm.

Född 24/11 1897 i Juresta soldattorp, Floda s:n.

Son till furiren och sångaren Erik Emil Lindell och Augusta Josefina Larsson.

Gift med Sonja Otilia Lindell.

Erik Lindell började spela fiol vid 8-9 års ålder och det var morfadern, en duktig spelman, som lärde honom traktera instrumentet. Morfadern anses i G. Wetters samling Sörmländska låtar ha hetat Karl Larsson, men hans rätta namn var Lars Erik Ersson, torpare i Davidstorp, Stora Malms s:n. Även Eriks fader var musikalisk och sjöng ofta visor bl. a. efter soldaten Ferm.

Erik spelar också till husbehov på en nyckelharpa tillverkad av Eric Sahlström. Han berättar att han mest spelat i bondemiljö vid logdanser m.m., och de låtar han då spelat är så många att han ej kommer ihåg deras antal. Självy har han komponerat en polska som upptecknats av G. Wetter och ingår i dennes samling Sörmländska låtar som nr 478. Han uppger sig själv vara gehörspelare och berättar också att han medverkat i radioprogram och för sina insatser som spelman erhållit silver och guldmärke från SSF. (Fru Sonja Lindell Katrineholm i brev till förf.)

I Sörmlandslåten nr 1 1983 finns en uppsats om Erik Lindell författad av Ingvar Andersson, ur vilken jag citerar:

”Sin första fiol fick Erik i 8-9 årsåldern av sin fader. Fadern kunde stämma, men inte lära Erik spela, så han började på egen hand ta ut melodier, som han hört spelas eller sjungas.”

Morfadern blev, som tidigare nämnts, den som lärde Erik spela. Erik berättade om detta enligt Ingvar Andersson:

– Jag var så arg på det då. Jag tyckte inte om när gubben kom. När han skulle lära mig, så tog han tag i mina fingrar för att sätta dem på rätt plats och det gillade jag inte. Det blev så, att när jag såg gubben i den långa grå rocken komma gående på vägen, tog jag fiolen med mig och sprang ut i skogen och gömde mig. Då blev gubben arg istället, som hade gått hela den långa vägen för att hjälpa mig med fiolen. Men det ångrar jag nu, jag kunde haft hundratals låtar efter honom, för han kunde många.

Några år senare var jag tillfälligt murarhantlangare åt Albert Boström, den stora spelmannen i Floda på den tiden. Han var en vresig gubbe, men blev nöjd med mig som hantlangare och erbjöd sig att lära mig spela fiol om jag fortsatte som hantlangare åt honom. Jag gjorde inte det och det ångrar jag än i dag.

Erik anlätades första gången som spelman, då han var tio år gammal. Om detta berättar han själv:

– Det var några ungdomar som hade ordnat dans vid ett ställe några kilometer hemifrån, åt Fjällskäftehållet. Men de hade ingen spelman, så de kom hem till oss och frågade far om jag fick följa med och spela åt dem. Far gav sitt samtycke och jag följde med. Inte kunde jag så många låtar då, men jag fick hitta på undan för undan och så sjöng jag nån stump ibland. Det var en mycket stolt tioåring som så småningom kom hem med två kronor i spelanspengar, vilket var mycket år 1907. Tidigt fick Erik vana att uppträda offentligt. På olika ställen och tillställningar, skyttebasarer och liknande i hemsocknen sjöng han tillsammans med sin far och syster.

– Vi var inte tingade och tjänade inget på't, utan vi gjorde det för att vi tyckte det var roligt.

Senare, efter det att familjen flyttat till Valla, debuterade Erik som biografvaktmästare tillsammans med en dragspelare från Sköldinge.

– Jag har aldrig spelat ihop med nån som har fuskat så dant som han, berättar Erik. Han kunde göra om en bit så man inte kände igen den. Men han missade aldrig takten.

Så arbetade Erik ett tag som bonddräng med en årslön på 125 kr plus mat och husrum. En cykel betingade i pris samma summa vid den tiden, och under denna tid skaffade sig Erik sin första velociped efter stora uppoffringar.

Under den här tiden spelade han ofta tillsammans med dragspelarna John och Bertil Karlsson.

– Vad jag speciellt minns från den tiden, säger Erik, är logdansernas mygg. Vi satt och spelade på en uppbyggd estrad och där samlades myggen. Nere på dansgolvet kunde dom inte vara, för där rörde sig folk mycket mer. En annan sak som jag minns från en dansbanekväll är en flicka som dansade så att hon tappade underbyxorna, trosorna som det heter numera. Det var mitt under dansen och jag såg, där jag stod och spelade, hur dom halkade längre och längre ner. Till sist var dom nere vid fötterna och då förpassades dom bort från dansbanan med en välriktad spark. Det gick så smidigt, så jag tror inte ens den hon dansade med märkte något.

Året 1925 kom Erik till Katrineholm och började arbeta på SKF där i staden.

Han har varit en av medlemmarna i Katrineholms spelmanslag och på senare år även i pensionärsorkestern i Katrineholm, där han ett tag var ledare.

(Andersson Ingvar, Sörmlandslåten nr 1 1983)

Erik Lindell var i yngre dar även en duktig dansör, och enligt G. Wetter är han en bland de få spelmän, som kan dansa en sörmlandspolska på rätt sätt och på gammeldags manér. Av den anledningen har han många gånger tjänstgjort som instruktör för unga folkdansare.

– Jag minns med beundran, berättade Wetter, och förvåning hans dans och hans uthållighet på Säfstaholm förra året (1966). Unga tonåringar fick hjärtklappning och kippade efter andan efter en timmes undervisning, men Erik Lindell gick på lika oförtrutet och målmedvetet, tills kursledaren för de unga dansarnas del anbefallde en kvarts paus.

Wetter fortsatte:

Hjälpsam och omtänksam är Erik Lindell och alltid god och glad. Det beror väl till största delen på att han mycket tänker på andra men lite på sig själv. Sådana människor har alltid mycket att ge. I

Spelmansförbundet har han varit och är ännu styrelsen till ovärderlig hjälp som en pålitlig försäljare av tombolalotter och inträdesbiljetter. Tack vare sådana medlemmar som den tjänstvillige 70-åringen kan ett förbund växa sig starkt och livskraftigt.

Detta skrev Gustaf Wetter inför Lindells 70-årsdag och artikeln publicerades i Folket den 22/11 1967.

Erik har också på sin repertoar en stor mängd visor bl. a. efter soldaten Ferm och Klara Engström på Himlinge soldattorp. Eriks hustru Sonja har i brev berättat för mig:

Jag vill även tala om att Erik inte varit så bra det här året (1983), han har dels opererats i april och för två år sedan opererades han för en besvärlig senknut i höger ringfinger så det går sorgligt nog inte att spela längre för honom.

Stråken kan falla ur en spelmans hand men spelmanens musik lever vad som än händer.

LINDELL ERIK EMIL sång

Furir från Himlinge, Floda s:n.

Född 20/2 1871 i Leby, Julita s:n.

Son till statdrängen Carl Olof Carlsson och Hedda Lotta Olsdotter.

Gift med Augusta Josefina Larsson.

Sonen, spelmanen Bror Erik Vidar Lindell, berättar om sin far:

– Var det något i bygden som skulle göras, så nog skulle soldaten göra't. Han var händig med mursleven och han var en bra snickare. Vid tröskningen skulle soldaten mata tröskverket, ty det var ett viktigt göromål, som inte anförtröddes vem som helst.

Han fick också rykte som djurläkare och det gick till så här: Ett par kilometer från soldattorpet låg ett ställe som hette Kvarnhagen. En morgon kom bonden där, Karl Erso hette han, gående till soldattorpet och frågade om inte soldaten kunde komma med och titta på en ko han hade, som stod på tre ben.

– Inte begriper jag mig på sånt, sa soldaten, men titta kan jag väl göra.

Väl framme vid Kvarnhagen gick han in i ladugården och där stod en ko på tre ben med det fjärde hängande slappt. Han försökte gå upp till kon i det trånga båset och knuffade lite på henne för att få plats. För att inte tappa balansen försökte kreaturet att stödja på det obrukbara benet, det knäppte till någonstans, och så fungerade benet normalt igen. Där grundlades soldatens rykte som djurläkare.

Men Lindell var inte bara framstående då det gällde att kurera fyrbenta vänner, han kunde även underhålla sina tvåbenta. Han var nämligen en styv sångare och Ingvar Andersson har i en uppsats om Lindells son spelmanen Bror Erik Vidar publicerad i Sörmlandslåten nr 1 1983, berättat om den gamle soldaten:

”Han hade en stor repertoar av visor. En del av dem hade han fått från soldaten Ferm i Sköldinge, känt namn i sörmländsk folkmusikhistoria, med vilken han umgicks.

Man var snabb på att dikta visor i Floda på den tiden, berättade sonen Bror Erik Vidar:

– Så fort något speciellt hände i socknen, så sjöngs det om händelsen. En bonde i Himlinge var bra på att sätta ihop. Det gjorde han när han gick på åkern och körde häst. När han fick en vers eller strof klar i

huvudet, stannade han hästarna och gick in i stugan för att skriva ned det han hade diktat, innan han glömde det.

Soldaten Lindell spelade också enradigt dragspel samt kunde stämma fioler.”

Flera visor efter soldaten Lindell finns upptecknade och publicerade i bl. a. Sörmlandslåten nr 1 1980 och i G. Wetters Sörmländska låtar.

LINDELL CARL GUSTAF fiol

Byggmästare från Trosa.

Född 11/12 1865 i Ekeby, Runtuna s:n.

Son till arrendatorn Anders Gustaf Gustafsson och sångerskan Ulrica Carolina Gustafsdotter.

Han var gehörspelarare. I släkten fanns utom honom endast en spelman, en kusin till hans mor, nämligen skomakare Andersson i Skeenda, Björnlunda s:n.

Lindell lärde sig spela av klockare Andersson i Runtuna och Andersson i Spånga (Råby s:n), Spel Anders kallad. Som liten pojke satte Lindell strängar på en bräda. Då förstod man att han var musikalisk. Han fick en liten fiol av Spel Anders som sa:

– Den är för liten för min pojke nu, du kan få den.

Lindell brukade senare spela på bröllop och lysningsdanser för ungdomen, vilka hölls ett par tre dagar efter bröllopet. Dessutom spelade han på gubbstötar och vattdanser. Dansen kallades för gubbstötar ”då man stötte ihop sej te traktering”. Vattdansens hölls utan förtäring, blott vatten serverades, därav namnet.

På sådana logdanser fick spelmannen ingen mat, bara brännvin, och detta ansåg Lindell ej bra för magen. Han var mycket hungrig då.

– När di samla te spelpängar, spelte spelmannen en marsch. När di slutat dricka toddy, samla di in spelpenga.

På bröllop kunde en spelman få 30 á 40 kr. men inte mycket för logdansen.
(ULMA acc nr 7922:5)

En av dessa, en brudmarsch, spelades i stugan, där bruden kläddes. Brudgummen, bruden, tärnor och ”Marschaller” tågade in till brudpallen i en annan stuga, där de vigdes. Under tåget spelades marschen.

Lindells egentliga läromästare var en spelman vid namn Alfred Karlsson, elev till Andersson i Spånga, och från honom hade han många melodier. Lindell hade dessutom rönt ett icke ringa inflytande av Melker Andersson i Östtorp, med vilken han ofta spelade, då denna var i fyrtio årsåldern. Melker brukade då sköta sekundstämman.

Lindell hade ett rent och flytande spel. Han utförde sina släng- och fyrepolskor i ett anmärkningsvärt raskt tempo.

(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

LINDGREN ERIK EDVARD fiol

Soldat från Kåxle soldattorp, Gryts s:n.

Född 16/6 1840 i Hagbylund, Lästringe s:n.

Son till torparen Jonas Jonsson och Maja Stina Larsdotter.

Gift med Anna Sofia Andersdotter.

Hans dotterson Linus Vitalis Karlsson var också en duktig fiolspelman.
(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

LINDGREN JOHAN fiol

Sockenskräddare från Sågbacken, Taxinge s:n.

Född 28/2 1790 i Svartbo, Taxinge s:n.

Son till skräddaren Lars Petter Lindgren och Stina Jansdotter.

Död 27/3 1867.

Gift med Stina Kajsa Olsdotter.

Lindgren var en mycket skicklig spelman och som sådan flitigt anlitad vid bröllop och andra festliga tillställningar. Det berättas om honom att han även var en framstående jägare och särdeles kvick i vändningarna.

”Han kunde sätta mössan på haren och så gå ett stycke därifrån och skjuta honom,” sägs det.

När han var ute och sköt orre på spel, gick han så nära, att han kunde kittla orren under näbben med bösspipan. Irriterad över denna närgångenhet flög orren upp, men damp snart för Lindgrens välriktade skott.

(Reinestam Reinert: Taxinge, en liten sömrlandssocken. Södertälje 1951).

Han spelade ofta tillsammans med Anders Petter Pettersson från Aldal, Taxinge s:n.

LINDHOLM ÅKE OLOF ANGANTYR fiol

Reparatör från Ekbacken, Mölnebo, Vårdinge s:n.

Född 8/5 1910 i Haneberg Hjortsberga, Vårdinge s:n.

Son till arbetaren Olof Emanuel Lindholm och Gerda Josefina Thunholm.

Började spela fiol år 1922 vid 12 års ålder. Är gehörspelman, men också notkunnig. Folkdansspelman och dansar även folkdanser.

(SUR:s spelmansregister)

LINDQVIST KARL ADOLF fiol

Skomakare från Järsta, Åkers s:n.

Född 14/3 1825 i Borgen, Strängnäs.

Son till skomakare Eric Lindqvist och Stina Andersdotter.

Gift med Sofia Lindberg.

(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

LINDQVIST CLAES HERMAN fiol

Murare från Yttervalla, Frustuna s:n.

Född 18/7 1845 i Täppstugan, Frustuna s:n.

Son till torparen Carl Fredric Lindqvist och Anna Stina Jansdotter.

Död 1930.

Han lärde Karl Albert Blomqvist spela fiol.

(ULMA acc. nr. 7481)

LINDMARK CLAS AUGUST fiol

Skräddare från Marieberg Snesta, Råby Rönö s:n.

Född 1/8 1837 i Sjöholm, Östra Vingåkers s:n.

Son till trädgårdsmästaren Carl Lindmark och Anna Stina Stenström.

Gift med Clara Walberg.

Han angavs vara Karl Isak Nybergs läromästare.

(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

LINDROTH FREDRIK, "SVINSTU-FREDRIK" fiol

Mjöltnare från Stenhustorps kvarn, Stora Malms s:n.

Född 17/2 1812 i Boda kvarn, Östra Vingåkers s:n.

Son till mjölnaren Anders Lindroth och Anna Stina Åkerblad.

Den sörmäländska spelmanstraditionens störste trollkarl var utan tvekan denne Svinstu-Fredrik och otaliga är skrönorna om den bisarre och originelle mjölnaren och spelmannen. I det följande ska några återges. Ur Sörmlandslåtens julnummer 1969 citerar jag bl a:

”-----

Någon större framgång som egen företagare hade tydligen inte Fredrik. År 1843 flyttade han som dräng till Hulla och året därpå sitter hans föräldrar som husmansfolk i Stenhustorp eller Svinstugan, som det lilla stället vid Krämbol också benämnes.”

Enligt en sagesman från orten lär stugan ha fått sitt namn på följande sätt:

– Det var en sugga en gång, som hade gått in i den där stuga och grisa där, och därför så hette den där gården Svinstuga.
(ULMA acc. nr. 10924)

Svinstu-Fredrik antogs ha lärt sig spela av Näcken. Lars Larsson från Forssjö (f. 1861) berättade att Lindroth visserligen var omtalad som spelman men kanske långt mer beryktad som trollkarl. Hans systerson Olof August Widmark var en av hans elever, och undervisningen skulle ha gått till så, att ”di då gick först genom en hage. Fredrik hade sagt, att då inte va långt alls, dit di skulle gå. Sen kom di in i en fin trädgård och sen i ett fint slott. Där vart då spela utäv.”

Samme Lars Larsson berättade också hur Svinstu-Fredrik skämde för bröllopsspelmän:

– Ja minns, att då va bröllop i Remrö, å då hade di brudstänger oppe ovanför masugnen, där skulle spelmännerna mötas. Di bruka sätta opp brudstänger, där di skulle möta, spelmännerna vid Brudfolket. Brudstängra va klädda alldeles nästan som majstånga. Då va en gubbe från Kolstuga, som skulle spela då, di hade inte bett Svinstu-Fredrik. Så va då nån annan också.

Då stog di här oppe å stämde å stämde, å stränga gick åv. Då satt Svinstu-Fredrik bakom en buske å sa:

– Stäm bara, stäm bara.

Men di fick åka te Remrö utan musik. Svinstu-Fredrik hade skämt fiolera.
(ULMA acc. nr. 10922)

Att skämma fioler är här detsamma som man i Uppland menar med att förgöra instrument genom trolldom.

Svinstu-Fredrik stannade en gång Stenhustorps kvarn, och enligt Lars Larsson skulle det ha gått till på följande sätt:

– Då va en gång di hade stuli järn från greven, å greven misstänkte Fredrik, så han kom te honom å skulle titta efter. Då va då fullt åv järn där, men greven såg inge, fast han gick mitt i järne å trampa. Kvarna ho gick. Men då greven tala ve Fredrik, stampa han (Fredrik) i gölve å ropa:

– Tyst skvalta, när folk talar!

Då stanna kvarna, men greven han gick.

En annan sagesman, Karl Persson i Bjälkbol (f. 1852), berättade om hur Fredrik satte upp Stora Malms kyrkklockor:

– Fredrik var med, när di tog opp körkklocko här i Stora Malm. Då va så mycke folk här. Di va så stora, di där klocko, å skulle högt opp. Så geck di in, karla, å skulle ha sej lite te bästa. Men när Fredrik vart ensam, då tog han opp körkklocko alldeles ensam.

Om det var genom enorma kroppskrafter eller genom trolldom han lyfte klockorna förmäler inte sägnen, men det bör ha varit genom det sistnämnda, stor trollkarl som han var.

Karl Persson berättade också om Fredrik och korvtjuven:

– Fredrik i Svinstuga var mjölnardräng å inte så bet, han inte.

En gång va då mycke gubbar i kvarnkammarn, satt å vänta di där. Då kom Fredrik å sa åt en:

– Nu får du gå in å slå på.

Han gick å lämna massäcken. När han hade slajji på, kom han in å skulle äta igen. Men han hade haft en korv mä sej i massäcken, å då va korven borta. Då kom Fredrik å sa, att den skull äta seg (bekänna), som hade tajji korven. Men ingen åtog sej. Då rita Fredrik en ring i aska mä gaffeln å sa:

– Om ni inte åtar er nu, så mister ni öga.

Men ingen ville åta sej. Då stack han mä gaffeln i ringen, å så kom katten fram under bänken, där di satt å öga slanka på katten å han skrek.

En annan version av denna skröna lyder:

– Di har mycke små sager efter Svinstu-Fredrik. Han va lite konstig. En mälgubbe (bonde som kommit med mäld dvs säd som skulle malas), förlora en ostbit ur massäcken och Fredrik skulle göra igen dä där. Han hade en mjölnardräng som hette Gren. Di talas ve, att Gren skulle lägga sej under sänga å smekas mä katten. Då rita Fredrik ett öga i cirkeln i aska, å då kom katten fram å hade öga utrivet. Då hade Gren gjort under sänga.

Beträffande händelsen med det stoppade kvarnhjulet avslöjade samme sagesman:

Likadan saga var det, när han fick kvarnhjulet te stanna. Han stampade i golvet å då stanna kvarna. Di trodde då va mä trolleri, men hade kommit överens mä Gren, att han skulle stanna kvarna.
(ULMA acc. Nr. 10924)

Karl Persson, som tidigare citerats, hade ytterligare en historia, som handlar om hur ”Fredrik låser fast.”

– Fredrik hade en brännvinskuling – en värpel – inne i kvarnkammarn. Då va dä bara en mälgubbe inne i kammarn. Då sa Fredrik sen åt den som va ute i kvarna:

– Nu ska vi ta å hjälpa den där stackarn, som står mä brännvinskulingen för mun.

Å när di kom in i kammarn, stog han där, mäldgubben, mä brännvinskulingen för mun, men inte fått dän’en.

Historierna, som berättats av sagesmännen Lars Larsson och Karl Persson är hämtade ur dr Imber Nordin-Grips uppsats Tro och sägen i Stora Malm i Katrineholms hembygdsförenings årsbok 1963.

En sageskvinna för omväxlings skull, Fia Karlsson (f. 1863) från Östra Vingåker berättade följande sägner för dr Nordin-Grip:

– När jag tjänte i Katrineholm, då bodde det en målare som hette Flodqvist där, och så hade han blivit omvänd te Gud, å han tala om, att han hade läst Svinstu-Fredriks bok och hade lärt sej, att när han såg en karl ute ve grinden, så såg han vad han ville, dvs karl’ns ärende. Men när han blev Guds barn, då försvann det där.

(ULMA acc. nr. 12716)

Den bok som åsyftas kan ha varit den svartbok Svinstu-Fredrik lär ha ägt. En sagesman, Axel Linde (f. 1867) från Lappe berättade:

– Svinstu-Fredrik bodde vid den där bäcken, Svinstubäcken eller Hökbäcken.

Svinstu-Fredrik vart toku te slut. Då gick han å stal så mycke nät som dä fanns å skulle ta all fisk som fanns i Kolsnaren, eller var det Viren (två olika sjöar).

(ULMA acc. nr. 11553)

Den som kunna göra nå, var skylder för te ha svartboka. Svinstu-Fredrik han skulle ha svartboka han.

Di kunde få svartboka, liksom när di lärde sej spela, av Näcken i ett vattendrag på natten om påsken.

(ULMA acc. nr. 11555)

Fia Karlsson hade ytterligare att berätta:

– En blev bjuden ner till Fröken (på Claestorp), dä va på kaffe missommarafteon, vi fick tår å påtår. Hon gjorde en liten majstång, så barna hade. I parken, där di tyckte di att di skulle leka. När jag var barn, då gick ungdomen till Krämbol, där va dä stor dans, och Widmark var där jämt.

Widmark var med Svinstu-Fredrik i Bonnräng, när Widmark kom tebaka, var han så blek. Min farbror tala om, att när han tjänte i Dragnäs, då var han och högg famnar i parken och högg sej och vart dålig. Då hade pappa och mamma rum i trädgårdsbyggningen. Farbror var tvungen te ligga och blo’n rann av honom.

Di tyckte att han skulle hämta Svinstu-Fredrik. Men han tordes inte.

– Jag är förbjuden av Klastorpa-greven, sa han, men Fredrik kom ändå.

När han kom, då tog han bara om benet och bloden stanna.

(ULMA acc. nr. 12716)

Ännu en sageskvinna, Ida Steen, berättade:

- Svinstu-Fredrik förvände synen på en tjänsteflicka. Hon skratta åt någe som han sa, och då sa han:
– Jag ska ge dej för skratta.

Och då blev det så, att hon tyckte hon gick i vatten och då drog hon opp kjolarna så högt...

Pappa och en till var till Svinstu-Fredrik, för mormor var sjuk.

- Om ni hör, att det klämtar i Körkgårn, när ni går förbi, då dör hon, men klämtar det inte, då ni går om, då lever hon, sa Svinstu-Fredrik.

Men det klämta och hon dog.
(ULMA acc. Nr. 10924)

Så ytterligare en skröna om Svinstu-Fredriks förunderliga krafter:

- När di skulle sätta i hjulstocken i Berga kvarn, så var han ett kvarter för kort. Då rev mjölnaren sej i ögonen och sa:
– Vi går väl in och tar oss en sup?

Men Svinstu-Fredrik, som var med, stanna kvar i kvarn, och när di andra kom ut, hade han töjt ut stocken.
(ULMA acc.nr.11555)

Erik Olsson (f. 1897) berättade följande:

- Svinstu-Fredrik var snickare också och skulle göra en chiffonjé åt en gubbe. Gubben kom å gräla över att han inte vart färdig.

Och då sa Svinstu-Fredrik:

- Du kan komma i moron bittiga.

Men på kvällen kom inte Fredrik in för att äta. Pigan gick ut och tittade genom nyckelhålet in i kvarnkammarn. Då såg hon att det var fullt av gubbar ikring Svinstu-Fredrik. Så hörde hon att det var nån som sa:

- Mästare, det brinner ett ljus för mycke.
– Släck ut det, sa Fredrik och i detsamma var pigan enögd.

Men den där chiffonjén, den var färdig på moron, och det ska vara den finaste, som han har gjort.
(ULMA acc. nr. 11555)

Svinstu-Fredrik var en gång, enligt Widmark, uppe på Västra Vingåkers kyrkogård för att ta reda på en döing (självspilling), som han såsom trollkunnig skulle ha någon användning för. Widmark stod på avstånd och hörde Svinstu-Fredrik mumla en besvärjelse. Han tog så upp den döde och tog reda på det han ville ha. För att döingen skulle hålla sej lugn, fordrades också en bön, när han åter lades ner i graven. Fredrik glömde bort detta eller gjorde det ofullständigt, och det gick inte bättre än att Fredrik fick stryk på kyrkogården. Efter detta var inte Fredrik sig lik utan vart liksom lite underlig.

Detta berättade Widmark för sin elev Per Johan i Hissjö.
(ULMA acc. nr. 27996:1)

Ännu en historia om Fredriks aktiviteter på kyrkogårdar berättad av Johanna Lundström från Västra Vingåker:

- Svinstu-Fredrik var te Östra Vingåkers kyrkogård och skulle väcka opp e piga. När han for hem, så va piga mä och knacka på fönstret...

Svinstu-Fredrik han lärde Per Ersson i Gäringe te väcka opp en död. Per Ersson var far te Erik på Stensta och Olle på Gunviken.

Då var det en gubbe, som het Döv-Erker, var en gammal gubbe med skinnmassäck på ryggen (skinnpåse för matsäck). Då fråga di dom, om di ville se den där Döv-Erker. Döv-Erker var alltså död, men alla kände igen hans utseende.

Di sa att di unga skulle gå ut, och han (Per Ersson) tände två ljus och ställde dom på bordet. Men då var det en dräng som inte ville gå ut. Så skulle Per Ersson ta fram den döde. Och då vart det ett så fasligt skri, och så stog Döv-Erker ve spisen med massäcksslunga sin och drängen låg avdåna' på golvet.

Då var det slut med dansen för dom unga. Men det vart bud sänt till prästen om det där, och Wählin skicka bud igen, att di skulle låta di döda vara med freden.

Men det var Per Erker, som hade klätt ut sej.
(ULMA acc. nr. 11555)

År 1853 meddelades att Fredrik Lindroth i Hulta var död, jämte följande upplysningar:

Får ej skrifwas her, Dömd för 2:dra resan stöld till allmänt arbete å Fästning.

Han dog således som fästningsfånge långt borta från hembygden. Detta uppges också av den muntliga spelmanstraditionen, som dock för det mesta omtalar, att han trollat sig till galenskap och dog på hospitalet i Nyköping.
(Sörmlandslåten julen 1969).

LINDVALL JOHAN ADOLF fiol

Inhyses från Ramsta, Husby Oppunda s:n.

Född 19/11 1811 i Torsktorp, Råby Rönö s:n.

Son till Stina Snedd.

Gift med Anna Katarina Hansdotter.

LING KARL OTTO fiol

Soldat från Akalby ägor, Husby Oppunda s:n.

Född 24/8 1848 i S. Harshegan, Halla s:n.

Son till soldaten C.A. Ljungman och Ulrica Johanna Jonsdotter.

Gift 1:o med Erika Charlotta Eriksdotter.

Gift 2:o med Anna Matilda Katarina Andersson.

LJUNGGREN ERIK LUDVIG fiol

Skräddarmästare från Trosa.

Född 26/9 1872 i ”spöktimmen mellan 12 och 1” i Nykroga, Hölö s:n.

Son till skräddaren Gustaf Adolf Ljunggren och Maria Sofia Andersdotter.

Gift med Ester Maria Boveng.

– Som litet barn kletade ja uti träbitar och satte trå på. Men först vid 12 års ålder fick Ljunggren en fiol, vilken kostade 8 riksdaler, en bra summa på den tiden. Han lärde då spela av sin mors morbror Anders Isak Andersson. Han kallas i vissa källor Isak Ludvig Andersson, vilket är fel.

Ljunggren var i sina yngre dagar en ofta anlitad spelman. Han var notkunnig och hade sina flesta låtar efter moderns morbror. Ljunggren spelade mest tillsammans med Karl Andersson från Häggnäs. Flera av Ljunggrens melodier, av vilka han själv komponerat några, finns upptecknade av N. Dencker och förvaras i ULMA acc. nr. 7481.

LJUNGGREN FRITZ fiol

Oidentifierad spelman från Nyköping.

Hans farbror var den berömde Nyköpingsspelmannen Johan Erik Lilja.

En vals efter Ljunggren finns upptecknad och ingår i Olof Anderssons samling Sörmländska låtar som nr 538.

LJUNGGREN MARIA SOFIA se ANDERSDOTTER MARIA SOFIA

LODIN GUSTAF fiol

Metallarbetare från Örby, Brännkyrka s:n.

Född 25/4 1885 i Eneby, Floda s:n.

I hans släkt hade tidigare funnits en spelman, en vid namn Axel Segersten från Hesselfors bruk i Närke, spelade fiol. Lodin började med att spela dragspel, men ålder tog han till fiolen och lärde sig på egen hand en melodier. Har sedan spelat på logdanser och fester av ofta tillsammans med Arvid Johansson i Berga, Västra s:n.

(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

morbror
som också
vid 20 års
del
olika slag,
Vingåkers

LOTORPEN se ANDERSSON JOHAN PETTER

LUNDBLAD AUGUST fiol

Snickare från Olslund, Lids s:n.

Född 3/9 1845 i Sundstorp, Lids s:n.

Son till grenadieren senare kyrkvoktaren Olof Lundblad och Christina Catharina Olsdotter.

Han spelade oftast tillsammans med Vilhelm Andersson i Stenbro, Lids s:n.
(ULMA acc. nr. 3360:3)

Musikdirektör Per Lundgren har i en uppsats ”Min barndomstid” publicerad i Sörmlandsbygden år 1966, berättat om Lundblad:

”Han var skolans slöjdlärare, och då han efter de fyra slöjdtimmarna på lördagen kom upp till oss och drack kaffe, hade jag honom fast. Jag kom fram med min fiol, som far köpt efter en bonde och spelman i Örsta.

Naturligtvis visste Lundblad berätta om denna fiol; den hade hemförts från Polen av en soldat i Karl Johans armé. Ty Lundblad var ett levande lexikon rörande allt som hänt i Lid och angränsande socknar under hans egen och allra minst en föregående generation. Mycket hade han säkerligen inhämtat under sina vistelser på herresätena runtom, där han som skicklig finsnickare flitigt anlätades för möbelarbeten.

Mycket vetande var väl också arv från modern, den ännu i min barndom mycket omtalade kloka gumma i Lid, som besökts av hjälpsökande från när och fjärran. Hans rörliga intellekt, stora intresse för människor och händelser och fenomenala minne parades med medfödd berättartalan.

Få personer torde ha fått så mycken glädje av hans berättarkonst som vår familj. Så här i lugnet efter arbetsveckans slut kunde han stanna kvar sedan kaffet var drucket och stödd mot en dörrpost berätta i timtal för oss, uppmärksamma åhörare. Hans berättarteknik påminde om sagornas i Tusen och en natt, mitt i en berättelse förde hans tankar honom in på ett sidospår, och när han med ett ”emellertid” ville återknyta till det tidigare, blev det kanske inte till den ursprungligen påbörjade historien utan till det första eller andra avsteget. Jag har ofta beklagat att hans vetande inte blev bevarat i nedteckning.

Det fanns dock tillfällen, då man fruktade hans ankomst. Det var när en tand skulle dras ut. Lundblad skötte ensam den enda slags tandvård som praktiserades i socknen. Sina verktyg hade han inknutna i en brokig duk. De voro tre: en liten tång för små tänder, en otäck krok som vreds medelst ett handtag liknande korkskruvshandtag tills oxeltanden följde med och slutligen ett litet eggverktyg, med vilket tandkötet lossades från tanden före krokutdragningen. Efter behandlingen avtorkades verktygen på duken och knöts igen i densamma. Priset var 25 öre.”

Vi måste väl på goda grunder anta att folket i Lid föredrog Lundblad som spelman, eftersom han som tandläkare verkade väl avancerad även för de allra tappraste.

LUNDHOLM PER PERSSON, "PILLERMOLLE" fiol

Soldat från Bilsbo soldatstuga Västra Vingåkers s:n.

Född 6/10 1841 i Södra Viksäter, Västra Vingåkers s:n.

Son till torparen Per Larsson och Stina Olsdotter.

Harald Ericsson på pastorsämbetet i Västra Vingåker har lagt ner stor möda i sökandet efter Pillermolles rätta identitet och funnit att Pillermolle eller Per Persson Lundholm blev soldat vid Bilsbro 1863 och fick avsked 25/6 1866, eftersom han led av fallandesot (epilepsi). Trots sitt handikapp hade han under de tre åren "Tjänat försvarligt" enligt husförhörlängd från denna tid. Han uppges ha varit 1,69 m lång.

År 1870 den 13/12 avflyttade Lundholm från soldatstugan till en annan ort inom församlingen, men den sida som anges vara hans nya vistelseort och där hans namn borde återfunnits, saknas. Därtill har ett fel i avflyttningsanteckningarna i husförhörlängden skett, varför Harald Ericsson i dbb sökt finna hans dödsdata men utan resultat. Varje års anteckningar fram till 1941 har genomsökts, och det finns då anledning misstänka att han flyttat till annan församling någon gång efter 1870.

Johanna Lundström från Västra Vingåker berättade att "jag ej hört hans rätta namn, bodde på Lunda ägor, var också en styv spelman, han skötte musiken i norra delen av Vingåker. Jag får höra hans vals ibland spelas av en ung spelman i Vingåkerscirkeln, där han stod för musiken. (Hon syftar troligen på en musikcirkel eller dyl.).

(ULMA acc. nr. 14593)

I ett annat sammanhang berättade Johanna Lundström om spelmannen med det originella smeknamnet:

– I västra Vingåker bodde i början på 1800-talet en bygdespelman allmänt kallad Pillermolle, ingen vet hans rätta namn, ty man hörde aldrig det rätta. Han var en av socknens mest anlitade spelmän. På alla bröllop var han bjuden med felan. Han var spelman på alla äldre kalas, och på alla ungdomars kalas.

Bara han pillra på strånga, så blev det musik, därför fick han namnet Pillermolle. Han var även bygdens åderlåtare, och han behövde inte stänga blodet med käringfis (röksvamp), utan bara han nypte om såret stanna blo'n. Gör maken, ni lärda, som studerar till Doctorer. Men han var också en stor kvinnojägare och ett gammalt ordspråk säger:

Kvinnor, vin och sång hör ihop.

Han var husar och krigsman och en ståtlig karl.

(ULMA acc. nr. 5813)

Det finns andra historier om hur han erhöll sitt märkliga namn: Enligt en anteckning om äldre Vingåkersspelmän som ingår i SSF:s samlingar i GW-stugan i Malmköping, anges Pillermolles riktiga namn vara Per Persson Lundholm, och följande upplysningar finns angivna i ovannämnda anteckningar:

"Pillermålle (Per Persson Lundholm) var född vid Klockartorp i Österåkers s:n. Tjänade som Smeddräng vid Skenäs (herrgård i Västra Vingåker). Namnet Pillermålle fick han på så sätt, att han lovade alla pigkamraterna vid Skenäs en s k marknadsgåva. Detta ville de inte tro på utan sade honom rent ut, att då han kom till marknaden, skulle han som vanligt suppa sej full, och de skulle bli utan marknadsgåva, men då sa Pelle:

Köper jag inte gåva åt er alla, ska ni få kalla mej Pillermålla så länge jag lever.

När sedan flickorna kom till marknaden var Pelle redan full och insatt på finkan, varför det ej blev någon begåvning och Pillermålla fick han sedan heta. Sedan tog han värvning vid Upplands dragoner (en uppgift som är helt fel) under namnet Lundholm samt arbetade som smed tills han genom nidingisdåd blev blind. Detta gick så till, att han var oense med sina grannar, och dessa laddade med krut i smedässjan med den olyckliga påföljd, att han blev blind. Hans vidare öden är okända, Var en person med ett brutalt och obändigt lynne."

Dessa uppgifter kanske man bör ta med en viss nypa salt, exempelvis är uppgiften om hans födelseort helt fel. Han är född i Västra Vingåker enligt den församlingens födelsebok.³

Pillermolle lär också ha varit känd för sina avsevärda kroppskrafter, vilket han demonstrerade vid något tillfälle under tiden han som dagsverkskarl var anställd vid Säfstaholm.

(ULMA acc. nr 22290:6)

³ Det har nog funnits flera spelmän som kallats Pillermolle. Albert Boström (f. 1854 i Julita) hade lärt låtar efter en dräng vid Gimmersta säteri i Julita, en värmlänning kallad Pillermolle. (SvL Söd.)

LUNDIN ANDERS PETTER fiol

Organist, klockare och skollärare i Ytterselö s:n.

Född 4/9 1824 i Kisala, Huddinge s:n.

Son till bondemågen Anders Lundin och Maja Ersdotter.

Gift 1:o med Anna Margreta Mellin.

Gift 2:o med Carolina Carlsson.

Tillsammans med kollegan Björkström i Överselö och bonden Karl Olsson från Tuna i Ytterselö spelade han på bröllop och danser runt halva Sörmland och Uppland.
(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

Bodde i skolhuset, Ytterselö. Blev organist och klockare i Ytterselö år 1854 men redan 1851 började han sin verksamhet som skollärare i församlingen.

Löneförmånerna, som gällde för skolläraretjänsten i Ytterselö angavs i sockenstämma som hölls i skolhuset den 23/2 1851:

”Den nya Skolläraren, som tillsättes, enligt gällande folkundervisningsstadga, att tillträda tjänsten som ordinarius den 1 nästkommande augusti, erhåller, utom fri bostad i skolhuset, följande löneförmåner årligen:

a/ 8 tunnor spannemål, hälften råg och hälften korn.

b/ såsom lösen för 8 Tunnor spannemål 66 riksdaler 32 skilling Banco, hvilka quartaliter utbetalas af de till folkundervisningen anslagna statsmedlen.

c/ till vedbrand för boställsrummens och skolsalens behof, 9 famnar 14 quarters 6 quarter lång wed, utgående efter beräkning af $\frac{1}{4}$ famn på hvarje förmedlat mantal, som bör vara till scholan framförd före den 1 December hvarje år, med rättighet dock för de hemman, som alldeles sakna skogstillgång äfvensom boställena, att efter markegångspris lösa i contanta pengar inom samma tid sin anpart i denna vedleverans.

d/ till vinterföda åt en ko $1\frac{1}{2}$ lispund (1 lispund = 8,5 kg) hö och lika mycket halm af hvarje förmedlat mantal, skoland detta foder vara levererat före den 1 October hvarje år; dock skall detta fodersammanskott upphöra vid tjänsternas framtida förening – samt

e/ till anskaffande af sommarbete åt en ko 1 Collect årligen på den dag scholläraren sjelf i samråd med pastor bestämmer.”
(Ytterselö KA vol. K I:4. ULA)

Lundin valdes till Ytterselö församlings skollärare den 17/8 1851 enligt sockenstämmoprotokoll samma dag:

”§ 1. Sedan i enlighet med lagligen skedd pålysning Ytter-Selö församlings röstegande Ledamöter i dag sammanträdtt för att genom vederbörligt val återbesätta ledigvarande scholläraretjänsten härstädes och Ordföranden erinran gjort ej mindre om detta ändamål med sammankomsten än ock att de å förslaget uppförda:

neml. Vic. Läraren G.J. Westerberg från Wermdön, Vic. Läraren härstädes A.P. Lundin och Scholläraren C.J. Broström från Sködinge hvar och en sine prof aflagdt samt derefter till församlingens kännedom blifvit upplästa 22§ af Kongl. Resolutionen af den 20 Nov. 1786 och 17§ af Kongl. Maj:ts nådiga förordning om prestval af den 1 Apr. 1843, företogs sjelfva valet med ljudeligt upprop af röstegande enligt de förleden söndag justerade lika lydande Wallängderna, af hvilka den ena fördes af vice pastor och den andre af Herr Commminister O. Holmberg och blefvo de afgifna rösterna i längderna införda.

§ 2. Wid upprop af Berg N:o 1 inlemnades af (Hemmanseg.) Carl Andersson i Walla en af Enkan Anna Catharina Ersdotter till protocollet bifogad fullmagt, hvari Carl Andersson befullmäktigas att vid schollärarevalet votera på hvem han finner för godt; och ansåg församlingen, att som ifrågavarande val bör rubriceras såsom ett vanligt sockenstämmomål, nämnde fullmagt bör såsom giltig anses.

Samma förhållande vid Berga n:ris 1 och 2, vid hvars upprop possessionaten Herr G.W. Forsell på Alsjö å Grefve Gyldenstolpes vägnar röstade så som wallängden utvisar enligt afskrift bifogad fullmagt.

Samma förhållande vid Walla N:o 3 för hvilket Carl Andersson röstade i st för E. Edlund.

§ 3. Efter slutadt upprop och verkställd summering tillkännagafs att Vic. Lundin erhållit enhällig kallelse, dymedelst att alla afgifna röster honom tillfallit.

§ 4. Wallängden underskrefs och besvärshänvisning gafs enligt Kongl. Förordn af den 6 Febr. 1805.”
(Ytterselö Ka K I:4. ULA)

Ytterselö s:n fick ett sockenbibliotek år 1861 och organisten Lundin ansågs vara den lämpligaste att handha bibliotekets samlingar enligt sockenstämmoprotokoll av den 21/4 1861:

”§ 5. Ordföranden tillkännagaf församlingen, att Herr Ordföranden och Commendören Åkerman till Sockenbibliothek skänkt 100 riksdaler riksmünt; Under innerlig och varm tacksamhet emot den ädle gifvaren, hvilken Pastor anmodades till honom å församlingens vägnar framföra, förklarade en hvar sig beredvillig, att efter råd och lägenhet bidra till det goda ändamålet medelst frivilliga sammanskott, och skulle å näst utgående uppbördslistan för andra ändamål, ett rum beredas för anteckning af hvad en hvar vill gifva till Sockenbibliotheket. Derförutan beslöts att utskänkingsafgiften, som förut varit anslagen till Byggnads-Cassan, för ett år skulle användas till bibliotheket, neml. Den som sednast influtit. Ordföranden anmodades, att så snart medlen influtit, i samråd med Comminister och Herr Inspector Palm på Mälsåker anskaffa tjenliga böcker, samt för deras förvarande, af församlingens bräder låta göra ett, efter skolsalens höjd afpassat skåp, omkring 5 fot bredt och 10 tum djupt. Organisten Lundin hoppades man skulle åtaga sig såväl skåpets förfärdigande som sedermera vård om bibliotheket.
(Ytterselö KA vol. K I:6. ULA)

LUNDIN JOHAN fiol

Arrendator från Lilla Tappe, Österåkers s:n.

Född 1/9 1875 i Hagby skola, Österåkers s:n.

Son till spelmanen och arrendatorn Lars Fredrik Lundin och Kristina Karlsdotter.

Gift med Ester Maria Karlsson (från Jönköping)

Millerste-Kal komponerade en melodi med en egen text, som han kallade Vägsåle ve Flackälunn (Vägsålet vid Flackelund). Han skriver själv i sina anteckningar, som finns bevarade och kopierade i SSF:s arkiv:

”Denna melodi är av mig gjord som ett Minne av de Danser Österåkers ungdomen roade sig med på en eller annan Wacker Lördagskväll, då de ej hade bjudningsdanser i Logar och Stugor, de kunde då taga sig en liten svängom på Landsvägen vid Flackelund ett par stenkast från Österåkers kyrka, där Landsvägen korsas av Byvägen mellan Säby och Berga byar; detta hände, som jag minns i slutet av 1890-talet och början av 1900-talen, Spelman, Hagby Johan Fredriksson född 1875 spelade ofta fiol där och jag spelade också ibland, jag hade så nära väg dit.

Tecknar Stockholm 17 juli 1927. Karl Eriksson från Österåker.”

LUNDIN JOHAN PETTER fiol, orgel

Organist och skollärare från Bettna s:n.

Född 16/4 1820 i Rottninge, Nykyrka s:n.

Son till Anders Persson och Brita Stina Carlsdotter.

Gift med Clara Mathilda Lundqvist.

Han lärde Vilhelm Konrad Lindberg spela fiol.

LUNDIN CARL LUDVIG fiol, basun

Musikfanjunkare från Åborg, Överjärna s:n.

Född 2/4 1881 i Banvaktstugan nr 29, Lövsta, Överjärna s:n.

Son till banvakten Karl Gustaf Larsson och Mathilda Regina Lundin.

Död 1962.

Gift med Anna Bergman.

Sonsonen Dag Lundin berättar om sin farfar i en artikel publicerad i Sörmlandslåten nr 2 1976 och ur denna citerar jag:

”En liten gren på spelmansrörelsen, som man inte läser så mycket om, det är den äldre tidens militärmusiker och den roll många av dem onekligen har spelat, inte minst som upptecknare.

Den här lilla krian tar upp en av dessa, och i dagarna har det i min ägo kommit en samling handskrivna nothäften, mellan 50 och 80 år gamla.

Dessa låtar, som innehållsmässigt pendlar mellan svensk folkmusik och lånegods från kontinenten, har svarat för det urval av låtar, som jag låtit fotostatkopiera och skänka till förbundets arkiv.”

Lundin växte upp i en mycket musikalisk familj, där både fiol, dragspel, gitarr och klarinett trakterades. Och spelade gjorde man vid både små familjefester och vid större danstillställningar.

År 1894 började han som s k ”Spel- och trumslagarpojke” vid I 10 som låg i Malmköping.

”På somrarna låg de på Malma hed, på vintern i Södertälje, där musikdirektör Johansson höll musikskola med dem i fem år och där särskilt den instrumentala mångsidigheten sattes högt. Alla eleverna åt och bodde hos musikdirektör Johansson och dennes hustru. ’Musikkasern’ kallades huset, som revs för några år sedan.”

Efter att de lärt sig blåsa signalhorn och slå trumma var de mogna att lära sig andra instrument, och Ludvig valde att spela fiol och tenorbasun. Små kapell bildades med varierande sättningar, och sedan spelade man på olika ställen. Enligt Ludvigs efterlämnade nothäften spelade man både svenska låtar och melodier från Tyskland, Frankrike och England samt operettmelodier, filmmelodier och schlagers.

Strängnäs Orkesterförening bildades 1922 och Ludvig Lundin och dennes son Erik var med bland tillskyndarna, Ludvig spelade altfiol och Erik valthorn.

År 1932 avgick Lundin med pension och köpte sig villan Åborg i Överjärna s:n.

”Fiolen kom efter pensioneringen att bli hans musikinstrument och många danser i den trängre kretsen trädde till hans spel, där de mest skilda önskningar lätt uppfylldes; detta ett mångsidigt musikliv till tack.

Farfar hämtade sina folklåtar från två håll; dels hörde han låtar och tecknade upp, dels skrev han av. Kanske kan någon eller några låtar ur farfars repertoar komma till användning – och varför inte på Malma hed, där de en gång skrevs ner.”

Ludvig Lundin vilar nu på Överjärna kyrkogård vid sin Annas sida, ”inte långt från sitt Åborg, där så många glada fester tonats in till ’Luddes fiol’, medan den isade punschen serverats i syrénbersån i den stilla sommarkvällen”.

LUNDIN LARS FREDRIK fiol

Arrendator från Hagby skola, Österåkers s:n.

Född 8/1 1840 i Bångarbol, Österåkers s:n.

Son till fiskaren och statdrängen Anders Andersson och Stina Brita Persdotter.

Död 1934.

Gift med Kristina Karlsdotter.

Sonen Johan var också fiolspelman.

Fredrik Lundin var gehörspelman, han kunde inte noter enligt Millerste-Kal. Bodde med sin familj vid Hagby skola men brukade hemmanet Lilla Täfte.

LUNDKVIST JANNE fiol

Stalldräng från Runtuna gård, Runtuna s:n.

En vals efter honom ingår i Olof Anderssons samling Sörmländska låtar som nr 523.

LUNDQVIST JOHAN ALFRED fiol

Fiskare från Granlund, Helgarö s:n.

Född 17/5 1854 i Karlslund, Helgarö s:n.

Son till arbetskarlen Carl Johan Jansson och Anna Charlotta Liljeholm.

Gift med Emma Kristina Lundqvist.

Även sonen Johan Arvid var en duktig fiolspelman.
(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

LUNDQVIST JOHAN ARVID fiol

Fiskare från Granlund, Helgarö s:n.

Född 6/5 1877 i Granlund, Helgarö s:n.

Son till spelmannen och fiskaren Johan Alfred Lundqvist och Emma Kristina Lundqvist.

Började spela fiol redan i skolåldern och fadern var hans läromästare. Några av de melodier Lundqvist spelade härstammade efter en spelman från Öja s:n vid namn Rosén. Lundqvist spelar taktfast och med en markerad rytm. Han har även komponerat egna låtar.
(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

Han erhöll 1:a pris i solospel vid spelmanstävlingen i Nynäshamn 1933 och 2:a pris i solospel vid Sotholms härads Hembygdsförenings spelmanstävling den 29/8 1937.

LUNDQVIST JOHAN AXEL fiol

Diversearbetare från Söderstugan, Ösmo s:n.

Född 13/8 1874 i Nynäs, Ösmo s:n.

Son till drängen Clas Johan Lundqvist och Hedde Charlotta Bjurholm.

Gift med Sofia Bernhardina Karlsson.

Han var verksam i Nynässkärgården som spelman i sin ungdom. Han lär ha åstadkommit en enastående vacker allmogemusik.
(Sörmlandslåten nr 2-3 1972)

LUNDQVIST KLAS AUGUST, "KLAS I VIKA" fiol

Torpare från Viken, Årdala s:n.

Född 1/4 1840 i Lagmansö, Vadsbro s:n.

Son till fiskaren Petter Jonsson och Anna Catharina Jonsdotter.

Han spelade ofta tillsammans med Johan Erik Andersson.
(ULMA acc. nr. 7922:1)

LUNDQVIST PER FREDRIK fiol

Bonde från Söderberga by, Skå s:n, Upplands län.

Född 18/7 1845 i Nystugan, Lunda s:n Södermanlands län.

Son till brukaren Per Eriksson och Maja Stina Persdotter.

Gift med Maria Sofia Andersson.

Död 2/11 1927.

Enligt egen utsago var han i sin barndomsbygd en mycket eftersökt spelman på bröllop m.m. Folk berättade gärna historien om hur hans rykte började. Han var kallad att spela andre fiol tillsammans med en mycket ansedd men supig spelman, som såg med förakt ned på den lille ynglingen, som skulle biträda. Fram på natten blev förste spelman så berusad att han inte kunde spela. Då spelade Lundqvist med kraft och liv sina egna melodier, nya och vackra, så att alla blevo förtjusta.

Sant är att det är fart och kraftig rytm i hans melodier, men rena toner även i högre lägen på kvinten, varpå hans melodier gärna röra sig. Han har den egenheten att alltid gnola melodierna samtidigt med spelet, så att det ljuder svagt och liknar en hunds gnäll. Han väckte speciell uppmärksamhet med detta gnäll bland de närmast stående vid spelmans tävlingen i Vaxholm 1910, där han fick första pris bland utomstående tävlande. Härtill bidrog i synnerhet det goda utförandet av "Klockpolskan" och "Klockvalsen". Vid spelmanstävlingen i Svartsjö 1908 fick han 1:a pris.

Liten till växten med vördigt grått helskäg med små pigga ögon, spelande ögon, slagfärdig i samtal är han; håller än skämtsamma än hjärtliga tal, som väcka åhörarnas medkänsla och bifall, ehuru orden komma (kanske med flit) löjligt bakvänt fram. Man förstår hans innerliga välmening och känner med honom.

Som äldre spelar han nästan aldrig på danser; han spelar för långsamt, säger folket, men man hör med nöje hans spel.

Spelsättet är det vanliga bland bondespelmän: han håller stråken ett stycke in på stängen. När han blir mycket ivrig, flyttar han hakan på högra d. v.s. främre sidan om stränghållaren. Georg Bladini. ULMA.

Georg Bladini har skrivit ytterligare en liten biografi över Lundqvist, så lydande:

Bygdespelmannen Per Fredrik Lundqvist är född och uppvuxen i Södermanland, tjänte dräng i ungdomen, blev snart snickare, speciellt byggnadssnickare och byggmästare, deltog bl.a. i inredning av Ludgos kyrka år 1877. Född den 18 juli 1845 lyckades han genom flit och sparsamhet (har aldrig setat på krogen) samla nog för att år 1894 köpa ett hemman i Söderberga by av Skå socken på Svartsjölandet, där han sedan bott och haft sin bärning av jordbruket.

Han tog sig till att spela på fiol tidigt. Vid 7 års ålder fick han följa sin far till Nyköping och fick spela för direktör Hellberg (kyrkorganist) en visa: "Dagen lider", varefter Hellberg sade: "Så liten du är så består du av bara musik."

När gossen beundrade de många fioler, som hängde på väggen hos Hellberg, fick han en fiol till skänks av Hellberg.

Och nu började han spela flitigt, sannolikt på egen hand, lärde åtskilliga melo-

dier av grenadier Rääf från Räfsta, vilken dock spelade illa. "Jag spelade rent." Och snart började han anlitas som spelman vid danser, speciellt bröllop. Han uppgiver att han spelat på nära 600 bröllop, ofta tillsammans med någon annan spelman, troligen första stämman eftersom Lundqvist gärna spelar i höga lägen på e-strängen. Rätt ofta har han ridit framför brudvagnen på väg till och från kyrkan spelande brudmarscher. Särskilt erinrar han sig ett storståtligt bröllop på herregodset Tureholm, vari han deltog jämte en annan spelman såsom ridande och spelande i spetsen för tåget till kyrkan.

Hans rykte som spelman var stort. Man skickade efter honom med skjuts från orter belägna på 2 à 3 mils avstånd från hans hem. Vid bröllop var brukligt att spelmannen spelade en marsch för varje maträtt som bars in vid middagen och vid det offentliga givandet (offrandet) till brudparet efter middagen skulle en polska spelas för varje givare. En gång då givarnes antal översteg 70, höll han på att bli "bet" på melodier, minnet svek. Det skulle nämligen vara en olika ny polska för varje givare. Middagen plägade pågå under tiden 2-7 e.m. och därefter började dansen.

Lundqvist har genom sammanträffandet med många människor fått en viss talförhet, har vidare ett glatt och gott lynne som avspeglar sig i hans melodier, vilka utmärka sig för enkla tongångar i dur. Han spelar mycket taktfast, förekommande halvnoter delar han upp i två fjärdedelar genom en tryckning av stråken på andra fjärdedelen.

Knäpplåtar kan han; men inga flageolettoner förekomma i repertoaren. Fingerfärdigheten och renheten i tonen äro stora, dock spelar han något långsamt, men då de dansande uppmana honom att spela fortare svarar han:

"Det är ni som ska rätta er efter mitt spel och inte tvärtom."

Vid ivrigare spel makas fiolen ut på vänstra axeln, så att hakan hålles på högra sidan om stränghållaren. Vid snabba löpningar tagas väl flera toner i ett stråckdrag men i regel är det ett ständigt sågande med stråken. Under spelningen småsjunger han melodien för sig själv, men sången låter för andra mest såsom en liten hunds svaga gnällande gläfsande. Vid spelmanstävlan i Vaxholm 1912 frågade mig en prisdomare vad det var för underliga ljud gubben lät höra under spelet.

Egna melodier har Lundqvist mig veterligt icke komponerat. Sin stora repertoar mest polskor och valser framför allt gammalvalser huvudsakligen från Södermanland. Han håller styvt på att hans sätt att spela melodierna är det enda rätta och förklarar alla variationer, som han hör vara oriktiga.

Noter kan han icke, men har en hel del av sina melodier upptecknade i ett manuskript hemma; har dock glömt flertalet av dem numera. Några bland melodierna som han lyckats bevara i minnet, har jag

upptecknat. Han har fått pris vid spelmanstävlan i Uppsala 1909, i Svartsjö 1910 och i Vaxholm 1912, även i Uppsala 1912. (Musikmuseet)

Ur Lars Erik Larssons bok Uppländske spelmän under 4 århundraden. Upplands Grafiska AB 1980. ISBN 91-970228-1-0. Tillagt 2009-11-09.

LUNDSTEDT PER fiol

Byggmästare från Mörbostugan, Ärla s:n.

Född 29/6 1826 i Koppartorp, Ärla s:n.

Son till drängen Olof Olsson och Anna Lundstedt.

Gift med Johanna Andersdotter.

Han spelade ofta tillsammans med en spelman som kallades Per i gatan.
(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

LUNDSTRÖM ERIK EVALD fiol

Jordbruksarbetare från Gustafstorp, Västra Vingåkers s:n.

Född 10/8 1889 i Gustafstorp, Västra Vingåkers s:n.

Son till torparen Per Erik Lundström och Johanna Eriksson.

Brodern Karl Mauritz Lundström, morfadern Erik Eriksson och två morbröder var också framstående fiolspelmän enligt Lundströms moder.
(ULMA acc. nr. 13233)

LUNDSTRÖM KARL AUGUST fiol

Spiksmed från Värmbol, Östra Vingåkers s:n.

Född 25/4 1842 i Krämbol, Östra Vingåkers s:n.

Son till spiksmeden Olof Lundström och Brita Stina Askerlund.

Gift med Karolina Holmqvist.

Han spelade ofta tillsammans med Smens-Axel i dennes ungdom. En polska som spelades efter Lundström ingår i G. Wetters samling Sörmländska låtar som nr 369.

LUNDSTRÖM KARL MAURITZ fiol

Jordbruksarbetare från Gustafstorp, Västra Vingåkers s:n.

Född 30/3 1892 i Gustafstorp, Västra Vingåkers s:n.

Son till torparen Per Erik Lundström och Johanna Eriksson.

Brodern Erik Evald Lundström, morfadern Erik Eriksson samt två morbröder var också duktiga fiolspelmän enligt modern Johanna Lundström (f. 21/10 1864 i Västra Vingåker).
(ULMA acc. nr. 13233)

LÄCK ALBERTINA sång

Hustru från Hagstugan, Hägerbo, Floda s:n.

Född 31/3 1853 i Bomanstorp, Julita s:n.

Dotter till skomakaren Lars Erik Läck och Christina Nilsson.

Gift med skräddaren Anders Petter Axelsson.

Sonen C.G. Axelsson i Floda var en mycket uppskattad fiolspelman, och han spelade många av moderns visor och låtar på sitt instrument. Han har även upptecknat många av dem vilka förvaras i SSF:s arkiv i GW-stugan i Malmköping. Flera av hennes visor ingår i O. Anderssons samling Sörmländska låtar.

LÖFSTRAND JOHN BERNHARD fiol

Lantbrukare från Stäk, Bälunge s:n.

Född 24/5 1885 i Ogensjö, Västerljungs s:n.

Son till statdrängen August Bernhard Löfstrand och Clara Sofia Carlsdotter.

Död 1919.

Gift med Anna Augusta Eriksson.

Han var även fiolbyggare.

(Efter Thure Enbergs anteckningar förvarade i SSF:s arkiv, Malmköping)

LÖNN KLAS AUGUST långlur

Statdräng från Ramsta, Husby Oppunda s:n.

Född 7/11 1844 i Husby gård, Husby Oppunda s:n.

Son till fåraherden och statdrängen Adolf Lönn och Carolina Hultqvist.

Gift med Anna Charlotta Wåhl.

När han blåste i luren stod han ute på backen.

– På vårtiden om kvällen ’ ’första sommardagen’ di kallat, skulle han blåsa. Di skulle blåsa in våra.

Fadern kunde blåsa ’Jägarlivet’ och det gjorde han ’så härligt’.

En dräng som hette Vibom, soldatson från Bettna, gjorde en lur vid Vallby. Luren var ungefär 1 m lång.

– Den va utå näver, omvindat me granrötter. Den blåste han i, men fick inte fram många toner.

(ULMA acc. nr. 7922:1)

LÖNNBORG KARL JOHAN fiol

Snickaremästare från Fridhem, Vallby s:n.

Född 5/2 1859 i Fröbergstugan, Ludgo s:n.

Son till drängen Anders Johan Lönborg och Catharina Persdotter.

Gift med Anna Lovisa Pettersson.

När han var fjorton år började han spela fiol och lärde sig då en del melodier från Wahlström i Gryt, som var en duktig spelman, därtill något notkunnig.

Lönnborg började också spela efter noter, men upphörde snart därmed. Han hade en stor repertoar, av vilken största delen förut är känd och upptecknad.

En av hans söner och en sonson spelade också fiol.

(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

LÖNNKVIST CARL BERNHARD fiol

Skomakarson från Lönnsborg, Fogdö s:n.

Född 1/9 1870 i Lönnsborg, Fogdö s:n.

Son till skomakaren Pehr Johan Lönnqvist och Katharina Charlotta Hendriksson.

Han lärde sig spela fiol av soldaten Johan Magnus Dahl från Bärby i Fogdö s:n. Bernhard lärde i sin tur brodern Sigurd Hjalmar att spela.
(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

Lönnsborg byggdes år 1869 av skomakaren Pehr Johan Lönnqvist. Stället låg på Lundby bys ägor.
Efternamnet Lönnqvist gav namn åt nybygget.

LÖNNQVIST SIGURD HJALMAR fiol

Skomakare från Lönnsborg, Fogdö s:n.

Född 20/8 1880 i Lönnsborg, Fogdö s:n.

Son till skomakaren Pehr Johan Lönnqvist och Katharina Charlotta Hendriksson.

Gift med Augusta Eleonora Berglind.

Han lärde sig spela fiol av sin äldre bror Carl Bernhard. Sigurd Hjalmar spelade mycket på bröllop och danstillställningar och då bl. a. ihop med Gotthard Pettersson från Verga, Fogdö och Arvid Lundqvist.
(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

Han finns omnämnd i K.P. Lefflers Folkmusik från norra Södermanland del I.

LÖTA-KALLE se ERIKSSON KARL ERIK

LÖTHMAN CLAES FREDRIC klarinett

Klarinettblåsare och sockenskräddare från Turinge s:n.

Född 1773 i Stockholm.

Den 29/6 1800 hölls sockenstämma med Turinge, församlings sockenmän, och protokollets 7:e paragraf lyder:

”Anmälte sig afskedade Clarinetts-Blåsaren Löthman at blifva antagen til Sockenskräddare. Och som han af Bruks-Skräddaren Mäster Bröms, där han någon tid arbetat, hade det loford, at han var kunnig och snäll i detta handverk; så beslöts, at han til prof, på ett år skulle få betjena Församlingen; och om han sedan befinnes nykter, redelig och dygdig och icke för dyr, skulle han med Säkerhet blifva antagen. Dock förbehöllo sig Församlingens Innevånare, at få nyttja andre Skräddare, hvilka som helst, som kunna finnas billige.”

(Turinge KA vol. K I:1. ULA)

Och vid sockenstämma, d 7/6 1801 beslöts och ”antogs nu, på ansökning, Afskedade Clarinett Blåsaren Claes Fredric Löthman till Sockenskräddare, med alfvarlig förmaning til Trohet, nykterhet, beskedelighet och benägenhet at hjälpa en hvar, som honom anlitar, och han kan medhinna at hjälpa.

(Turinge KA vol. K I:1. ULA)

Löthman tillhörde Lifregementets värvade infanteri och kom därifrån till Turinge 1798. Ovannämnde skräddarmästare Hindric Bröms i Vretstugan nekade Löthman att låta skriva sig hos honom, varför Löthman skrevs på socknen.

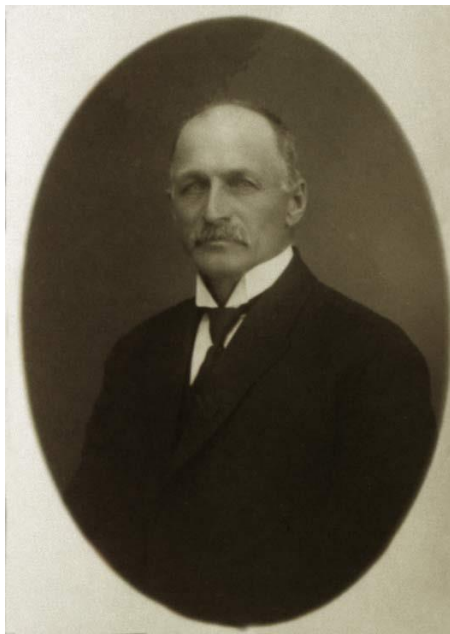
Volontär vid Arméns flotta och överste Aschlings Compagni 1805. Flyttade till Ekerö 1807.

(Turinge KA vol. A I:3. ULA)

LÖTHMAN LARS VILHELM fiol

Lantbrukare från Vadsborg, Västra Vingåkers s:n.

Född 11/11 1866 i Bottens soldattorp, Julita s:n.

Son till soldaten Jonas Löthman och Anna Lotta Ersdotter.

Gift med Sofia Andersson.

Löthman var först lantbrukare i sin födelsesocken men flyttade år 1909 till Västra Vingåker, där han som arrendator innehade en gård Stubbetorp till år 1929, då han köpte sig ett ställe (Vad) i Västra Vingåker, där han sedan var bosatt.

I hans släkt fanns inga spelmän och han fick på egen hand lära sig spela fiol. Redan vid tolv års ålder började han. I Julita bodde vid den tiden en spelman och mjölnare vid namn Boström, som dog i början av 1900-talet, och av denne lärde sig Löthman en hel del låtar och melodier och de spelade ofta tillsammans på en mängd danstillställningar, då Löthman var ung.

– Jag har spelat i många socknar och tjänat mycke pengar med fiolen, men far tog pengarna ifrån mig och då miste jag hågen, sade Löthman och tillade:

– Sen dess har jag mest spelat för nöjes skull.

Löthman spelade också tillsammans med Vilhelm Andersson från Näs i Västra Vingåker, ja, till och med Widmark var vid åtskilliga tillfällen hans spelkamrat och vid de tillfällena skötte Widmark sekunden.

– Och det gjorde han på ett mästertligt sätt, framhöll Löthman. Båda hade en gång – det var år 1882 – när Löthman var dräng på Skobokvarn – spelat på Skenäs hos baron Palmstierna.

Löthmans repertoar skall ha varit mycket rikhaltig. Sålunda framhåller han, att han en gång spelat i tre nätter utan att behöva ta om en enda låt.

(Andersson Olof, Sörmländska låtar)

EFTERSKRIFT

Författaren och utgåvan

Författaren, genealogen, radiomannen mm Lars Erik Larsson, föddes i Göteborg 1931. Fadern var pastor i Svenska Israelmissionen och familjen fick då och då byta bostadsort, men som vuxen blev Uppland hans hembygd. Till vardags arbetade han på Landsarkivet i Uppsala där han hade nära tillgång till olika statliga arkiv från Uppsala, Sörmlands, Örebro, Västmanlands och Dalarnas län.

Lars-Erik Larsson (1931 – 2006)
Foto Gösta Brandberg

Han hjälpte många släktforskare med uppgifter och skrev många artiklar och böcker. Efter sin första bok om uppländska klockare och organister *Organister och klockare i Uppland, Svartsjö kontrakt* började han söka efter dessas elever – det låg nämligen klockare och organister att både svara för musik vid större kalas i socknen och ta emot 'nylärningar'. Resultatet av detta arbete blev boken *Uppländske spelmän under 4 århundraden* (Upplands Grafiska AB 1980, ISBN 91-970228-1-0) och han beslöt sig därefter att göra motsvarande arbete för Sörmland. Södermanlands Spelmansförbund har ett

omfattande arkiv med både eget material och kopior från andra institutioner och Lars Erik Larsson gick successivt genom merparten av samlingarna och kompletterade spelmansuppgifterna med biografiska data och andra uppgifter från andra källor.

Resultatet blev ett manuskript på över 550 sidor med uppgifter om mer än 700 spelmän och sångare som verkat i Sörmland – flertalet under 1800-talet eller det tidiga 1900-talet, en mindre del från 1700-talet och några enstaka var från slutet av 1600-talet. Ett fantastiskt material – men det blev aldrig tryckt – någon finansiering stod inte att finna till den omfångsrika utgåvan.

Lars Erik gick bort 2006 och fick inte uppleva att materialet äntligen (2008) publicerades – visserligen inte i tryckt form, utan på Internet, men därigenom

tillgängligt för många.

Manuset har digitaliserats i sin helhet utan andra ändringar än uppenbara stavfel och smärre felaktigheter. Några enstaka förtydliganden har lagts som fotnoter. 700 spelmän och sångare är ett väsentligt antal men läsaren kommer kanske ändå att sakna några namn, men Lars Eriks urval har bibehållits – med ett enda undantag; August Widmark i Vingåker saknades. Han var 1800-talets mest kände spelman i västra Sörmland och det har givetvis inte undgått författaren. Sannolikt hade han ett separat material om storspelmannen, men av någon anledning kom det inte med i manuset. Här har en komplettering skett.

Successivt har skriften illustrerats med bilder samt utökats med fler spelmän.

Lars Eriks farfar var spelman och finns med i den uppländska utgåvan. Han hette Lars August Larsson, född 1859 i Nora och var aktiv spelman tills han gifte sig. Lars-Erik kommenterar sin egen roll: "...jag är ett av hans barnbarn. Tyvärr har jag ej begåvats med förmåga att traktera instrument, men ärvt ett levande intresse för musiken och då speciellt allmogemusiken och dess utövare både nu och i gången tid. Ett intresse som varit förutsättningen då det gällt att färdigställa denna spelmansmatrikel."